

Necip Fazıl'a Göre Sistemin Mantığı ve Püf Noktası

NECİP FAZIL'A GÖRE SİSTEMİN MANTIĞI VE PÜF NOKTASI

Bu ülkede 200 yıl içinde oluşan ve statüko tarafından savunulan bir sistem ve bunun kendine özgü bir mantığı var. Bunu ülkemizin tanınmış basın ve sanat ve siyaset adamlarının çoğu anlayamaz, hatta üniversite çevrelerinin önemseyemediği de söylenemez. Böyle temel meseleleri ancak mütefekkir karakterli, keskin görüşlü, derinliğine vukuf sahibi olan şahsiyetlerin kavradığını veya önemseyemediğini görüyoruz.

Sistemin mantığının hemen her önemli meselede ortaya çıktığını ve bu çevrelerinin çoğu tarafından gündeme getirildiğini, hatta tartışılmadan kabul edildiğini biliyoruz. Bu yüzden temel meselelerin farkına varan ve bunu bazı eserlerinde dile getiren Yahya Kemal, Peyami Safa, A. H. Tanpınar, Necip Fazıl, Tarık Buğra ile Sezai Karakoç gibi şahsiyetler yalnız bırakılmaya çalışılmıştır.

Özellikle 1960'tan sonra yeni bir nesil yetişmesine özellikle önem veren Necip Fazıl'ın çevresinde bu sistemin mantığını kavrayarak mücadele azmine sahip bir anlayış temel alındı ve bir tarih muhasebesi ile ortaya kondu. Buna rağmen aktüel siyasetin zaman zaman sistemin mantığını unutturan bir yoğunluk taşımamasından ötürü temel çatışma eksenin kaybolduğunu görüyoruz.

Ölümünün 25. yılında daha iyi anlaşılmasını beklediğimiz Necip Fazıl'ın eserlerinde bu mantığın çok çarpıcı bir tarzda ortaya konup eleştirildiğini görüyoruz. Fakat söylediğimiz sebeplerden ötürü, bunu yeterince önemseyen olmadı. Hatta Necip Fazıl'ın eserleri yanında, sistemin mantığını bazı yönleriyle yakalayan öteki yazar ve bilim adamlarının kitaplarından da haberdar olduğu görülmedi.

Necip Fazıl'ın sanat eserlerine önem veren kültür çevrelerinin yıllardan beri yayınlanmasını beklediği tek komedisi olan Püf Noktası altı yıl önce kitaplaştığı halde, maalesef üzerinde yeterince durulmadı. Halbuki bu eser, Necip Fazıl'ın tiyatro eserleri arasında özel bir yere sahip olduğu kadar, yaşadığımız son yüzyıldaki sistemin temel özelliklerini ve mantığını yansıtmaya bakımından da önemlidir. Çünkü ülkemizde sık sık görülen demokratik tecrübeyi yozlaştırarak baskıcı yöntemleri "militan" kimliğe sokanların oluşturduğu yönetim kaosunu böylesine temelden eleştiren bir tiyatro eseri henüz sahnelenmedi. Özellikle 27 Mayıs'tan sonra iyice belirginleşen ve 50 yıldır süren sosyal ve siyasî çıkmazlarımızı bu kadar ustalıkla anlatan başka bir eser yok. Zaten eser de o dönemde yazılmıştı.

Bu eserin edebiyatımızda bir benzeri, Türkiye'nin sosyal ve kültürel meselelerine ironik bir tarzda yaklaşan A.H.Tanpınar'ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü adlı romanıdır. Birbirinden habersiz olarak aynı dönemlerde yazılmışlardır. Bakış tarzlarındaki yakınlık, iki şair ve yazarın da aynı nesilden olmaları, benzer kaynaklardan beslenmeleri ve toplumda benzer çarpıklıkları görmeleriyle yakından ilgilidir.

Tiyatro eserlerindeki perspektif

Üstad'ın on dördü sağlığında yayınlanmış, ikisi (Sır ve Kumandan) Emniyet tarafından el konduğu için yarım kalmış, biri de sağlığında yayınlanamamış 17 tiyatro eseri var. Bunlardan Tohum, Bir Adam Yaratmak ve Para gibi Şehir Tiyatrosu'nda sahnelendiğinde edebî hadise olmuştur. Bu dönem eserlerinin sonuncusu, 1947 yılında sahnelenen Nâm-ı Diğer Parmaksız Salih'tir. Necip Fazıl, 1960'tan sonra, Kumandan, Ahşap Konak ve Reis Bey ile ikinci dönem tiyatro eserlerini yazar. Bunlar Şehir veya Devlet tiyatrosunda oynanmadığı için de senaryo romanları ile romanlar yazmaya başlar.

Bazı sahnelerde epik tavırlarla Kars'ın kurtuluşunu anlatan Kanlı Sarık oyunu da dahil olmak üzere, hepsi konusunu

dramatik veya trajik bir üslûpla ele alırken, Püf Noktası bazen komik ve bazen de sarkastik bir üslûpla yazılmıştır. Ama oyunun bütünü ve özellikle sonu, yine Necip Fazıl'ın tavrına uygun bir mesaj ortaya koyar ve şaşırtıcı sürprizlerle geliştirilir.

Bu eser, o dönemde Şehir Tiyatroları Genel Müdürü olan Muhsin Ertuğrul'la Necip Fazıl'ın görüşmelerinden sonra, büyük bir ihtimalle 1965 yılında yazılmıştır. Muhsin Ertuğrul, Ahşap Konak adlı eserini ideolojik tavrının açık olduğunu bahane ederek sahnelemeyeceğini, dünya görüşünü daha geride ifade eden "sırf ve sâf sanat için" bir tiyatro eseri yazarsa sahneleyeceğini söylediği zaman Necip Fazıl Reis Bey adlı eserini yazar. Eseri genel müdür beğenir, repertuara alınır, rol dağıtımı yapılır, provalara başlanır, fakat bazılarının Necip Fazıl'ın eserini oynamamak için başkaldırması gerekçe gösterilerek rafa kaldırılır.

Bu arada Vasfi Rıza Zobu ile karşılaşan Necip Fazıl, durumu ona anlatır ve şöyle der: "Şimdi bana, öteden beri idealim olan bir iş düşüyor: Dram muharrirliğinden komediye geçmek ve içinde yaşadığımız cemiyeti, hüngür hüngür güldürücü tezatları, nisbetsizlikleri, samimiyetsizlikleri, sahtekârlıklarıyla resmetmek... Bu benim en büyük eserim olabilir. Oynar mısın böyle bir komediyi? / – Elbette oynarım!"

Üstad Necip Fazıl'ın Vasfi Rıza'ya yazacağını söylediği oyun budur sanıyorum. Bunu, oyun yazarlığının ikinci döneminde yazdığı Kumandan, Ahşap Konak ve Reis Bey'in hikâyesiyle birlikte, 7 Ekim 1964 tarihli Büyük Doğu'da anlatır. Bunun yazımını Muhsin Ertuğrul'un da teşvik ettiğini belirtir ve Necip Fazıl Püf Noktası'nı yazar. Fakat bu eser Necip Fazıl'ın sağlığında yayınlanamamıştır.

Bu arada Kent Oyuncuları Reis Bey'e tâlip olur, onlar Hamlet'i sahnelerken Üstad karar vermek için oyunu görmeye gider, ön sıralarda seyreder. Hamlet'in başrol oyuncusu Müşfik

Kenter'dir, Necip Fazıl oyuncuyu beğenir. Karar verilir, rol dağıtımı yapılır, provalara başlanır. Bu kez de oyun yazarları başkaldırırlar; "Bu gericinin eserini sahnelerseniz, size telif ve tercüme hiçbir oyun vermeyiz!" derler.

Sadece bu olay bile bugün demokrat geçinen oyuncu ve yazarların özgürlükçü gibi görünen, fakat "militan demokrasi" ifadesinde kendini bulan jakoben tavırlarını ortaya koyuyor. Bu çevrenin yukarıda adlarını andığım şahsiyetlerle Necip Fazıl'ın eserlerine uyguladığı sansür yıllardan beri hâlâ sürüyor...

Necip Fazıl'ın Bir Adam Yaratmak adlı oyunu, "eserin mistik taraflarını budadım" diyebilen yönetmen tarafından Ankara Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenirken, Türkiye Yazarlar Birliği mensubu pek çok yazar tarafından protesto edildi, ama bu estetik cinayet tiyatro çevrelerinin dikkatini bile çekmedi. Çünkü onlar için 17 eser sahibi tiyatro yazarına ihanet edilmesinin pek fazla bir önemi yoktur.

Bir Adam Yaratmak'ın yazılışından ve ilk sahnelenişinden 60 yıl sonra eserin ruhuna uygun olarak İstanbul Şehir Tiyatroları'nda tek perde halinde sahnelenmesi, oyunun yoğunluğundan ötürü kavranmasını güçleştirmiş, ama Necip Fazıl'ın tiyatro eserlerindeki derinliği de ilgililere göstermiştir. Sonraki yıllarda pek çok amatör grup Necip Fazıl'ın eserlerini sahneye koyup çeşitli çevrelerde göstermişlerdir.

Bu eserlerin temel esprisi, Necip Fazıl'ın dünya görüşü ile hayata bakış tarzını oluşturan perspektif, bütünüyle hayatın manasından yola çıkarak bu ülke insanının temel meseleleri ve sistemin mantığından doğan tuhaflıkların sergilenmesi şeklinde özetlenebilir. Bu da fark edilebileceği gibi çok önemli bir tavır da beraberinde getirir.

Püf Noktası'nın püf noktası

Bu eser, Necip Fazıl'ın bilinen dramatik eserlerinden farklı,

ama yine kendine özgü çarpıcı bir dille yazılmıştır. Çünkü Necip Fazıl'ın eline aldığı her konuya kendine özgü bir perspektifle yaklaştığı bilinir.

Benzerine çok az rastlanan eserlerden biri olan Püf Noktası, bu ülkedeki darbeci zihniyete sahip aydın ve yönetici çevrelerin zorba güçlerle işbirliği yaparak sanat, basın, sermaye ve politika çevrelerini içine alan bir senaryo etrafında şekillendiriyorlar. Sistemin mantığıyla sergilenen oyununun başarısına yol açan her türlü tavrın altında bulunan "püf noktası sırrı" üzerinde duruyor. Oyun, bu toplumdaki bütün "sahte oluşların sırrı" dediği püf noktalarını yakalamada ve hedefine ulaşmada engelleri hızla aşabilen bir şair ve bohem çevresindeki arkadaşlarıyla ortaya koyduğu sistem eleştirisini ve sonunda hayatın manasına ait asıl "Püf Noktası"nın hikâyesini anlatır.

Ölümlerle oyun oynayan ve hayatın manası üzerinde düşünen şair; gazeteci, ressam, müzisyen arkadaşlarıyla ele geçirdikleri sıradan bir kabadayı olan Efe vasıtasıyla gazete sahibi, parti başkanı ve bankacı gibi güçlü insanları etkiler ve yönetimde söz sahibi olarak sosyal ve siyasî beceriksizliklerin üstesinden gelir. Sonra da hayatın manasının bu olmadığına ait içinde bir ses duyar ve bir sabah ezanıyla gittiği cami avlusunda karşılaştığı ihtiyar ona İbrahim Ethem'in hikâyesini anlatarak, "Oğlum! Allah seni bu iş için yaratmadı!" der ve kaybolur. Sonunda her şeyi bırakarak arkadaşlarının yanına dönen şair şunu söyler: "Ben, püf noktası avcısı, püf noktasından vurulmuştum."

Bence Püf Noktası, Necip Fazıl'ın öteki eserleri arasında çok özel bir yere sahip... Özellikle de bu ülkede sık sık tartışılan derin devlet ve düzenin işbirlikçilerini gösteren sahneleri ve çıkmazlarını anlatan diyaloglarıyla aktüel her zaman aktüel. Necip Fazıl, Şehir Tiyatroları'nın değişmez genel sanat yönetmeni Muhsin Ertuğrul'dan ümit kestiği dönemlerde, hep "İstikbâlin oyuncusu için yazdığını" söylerdi.

0 oyuncu adayları ortaya çıktıysa, Püf Noktası sahnelenmeli ve Saatleri Ayarlama Enstitüsü gibi eserler de sahneye uyarlanmalıdır. Neden benzeri olaylar ortaya çıktığı halde, bu eserler sahnelenemiyor?

Mustafa Miyasoğlu – Milli Gazete

Püf Noktası Eser İncelemesi için [tıklayınız](#).

Necip Fazıl'ın Şiiri

NECİP FAZIL'IN ŞİİRİ

Mehmed Niyazi ÖZDEMİR

Yılın bugünlerinde kaybettiğimiz rahmetli Necip Fazıl'ın pek çok yeteneği vardı; tiyatro eserleri, romanlar yazdı; sayısız makaleye, fıkraya imza attı, mütefekkir ve kalabalıkları coşturan bir hatipti; ama bütün bunların arasında en belirgin özelliği şair olmasıydı.

Nerede ciddi bir sanat ürünü ile karşılaşılsa, onun derinliklerinde mutlaka metafizik kaygılar, metafizik ürpertiler, en azından metafizik renk ve motif bulunmaktadır. 'Nazım Hikmet'in yazdıklarını nasıl değerlendireceğiz?' sorusu hemen insanın aklına gelebilir. Evet, Nazım olgunluk çağında materyalistti; fakat kalabalığı etkileyen şiirlerine bakınca, materyalizme ters düştüğü noktalarda gün ışığına çıktıklarını görürüz. Aksi halde "Karıma Mektup", "Bahr-i Hazer" gibi şiirlerini izah edemeyiz.

Metafiziksiz bir hayat, derinliklerinden arınarak satıhlaşır; bu satıh da mutfak, tuvalet, yatak odası arasında sıkışır. Buradan biyolojik ihtiyaçları aşabilecek, insanların ruhlarını okşayacak, damaklarında lezzet bırakacak bir eser çıkmaz. Sözü

edilen husus şiir olunca, metafizik daha da önem kazanır. Duyularımızla algılayabildiğimiz alanda kalan, kökünü somutlukta bulan konulara dair yazan şair, ihtiras kumkuması halinde bulunan bedenî varlığımıza hitap edebilir. Böyle bir şiirin uzun süre etkili olabilmesi mümkün değildir; çünkü biyolojik zevklerimiz doyuma ulaştı mı, şiirden aldığımız coşkunluk da sona erer. Ayrıca güzelliğini somutta bulan bir sanat ürünü, kendini kolay ele vereceği, çerçevesi rahatça çizilebileceği için etkisi uzun süre devam etmez, hakim olunan bir şeyden bıkkınlık duyulması insanî bir haslettir. Bunun için güzellik, derinlik sezdirilmeli, boyutları muhayyilelere bırakılmalıdır. Kaldı ki hiçbir somut varlık, kendisini zamanın pençesinden kurtaramaz, ilham ettikleri de zaman değirmeninde öğütölmeye mahkûmdur.

Zaman ve coğrafya somutluğu doğurur; izlerini eserlere nakşeder. Sadece o zamanın havasını teneffüs edenler, o coğrafyanın çocuğu olanlar bu tip eserlerden lezzet alırlar. Zamanın ve coğrafyanın üstüne çıkabilmek, herkese hitap edebilmek ancak soyut, bütün insanlığın paylaştığı konularla mümkündür.

Şüphe, kaygı, korku, aşk gibi insanî fenomenlerin hayat için önemini Necip Fazıl, çok genç yaşlarda kavramıştı; zira o sanatkâr doğmuştu; çok yükseklerle uzanan antenleri esrarlı dalgaları seziyordu. Zaten bunun için, “Kurtarıcım” dediği Abdülhakim Arvasi’yle tanışmasından önce, daha gençliğinde ona “Mistik Şair” denmiyor muydu?

Metafizik âleme adımını atabilen kendi beninin nasıl bir dert olduğunu fark eder. Bu âlemin farkında olmayan, benini putlaştırır; adeta nefsi mabuduna dönüşür. Kof bir doymuşun bir başkasına söyleyebileceği ne olabilir? Oysa metafizik âlemde benini fark eden, ondan kurtulmanın ızdırabını çeker; işte bu ızdırap sanatın itici gücüdür.

Şair olarak doğması iç, yalınlık “İslam” demesi dış sarsıntılara sebep oluyordu. İçeriden ve dışarıdan sarsılan

bu insanın yetmiş dokuz yıl ayakta kalması olağanüstü bir durumdur. Bu ayakta kalışını, inandıklarına ölümüne sarılmasında aramak gerekir. Bir insan ne kadar inanırsa inansın nihayet et ve kemikten ibarettir, onların da dayanma gücü sınırlıdır. Ömrünün son yıllarında artık o, kükreyen Necip Fazıl değildi; yönünü tamamen ahirete çevirmiş, hayatına mana veren, bütün sevgilerinin ve buğzlarının kaynağı olan Rabb'ine ve Peygamber'ine "Artık geliyorum" diyordu.

Şiirden, sanattan nasiplenmiş herkes onun zirve oluşunun farkındadır. Siyasî ve ideolojik sebeplerden dolayı onun büyüklüğü ancak mecbur kalınınca teslim edilmiş, o da en fazla kulaktan kulağa fısıldanmıştır.

Kim ne derse desin, onun kadar etkili bir şairi, bir mütefekkeri son dönemlerde bu topraklar görmedi. Onun sanatı ve düşüncesindeki derinlik, sevenlerinin ve düşmanlarının ruhlarına sinmiştir. Kılıcı savrulan her çığlıkta onun damgası mutlaka sezilmektedir.

26 Mayıs 2008, Pazartesi (Zaman)

Necip Fazıl'ın İslamî Düşüncesi

NECİP FAZIL'IN İSLAMİ DÜŞÜNCESİ

DR. AZZA EL SAWÎ*

*Kahire Ayn-Şems Üniversitesi Öğretim Görevlisi

Türk edebiyatçılarının edebî eserlerinde, İslâm'a yönelik belirgin olmaya başladığında, Necip Fazıl'ın eserlerinde bu yönelik kendini daha fazla göstermişti. Bu durum da Necip

Fazıl'ın edebî şahsiyetindeki İslâmî yönü doktora tezi olarak almama sürükledi beni.

Necip Fazıl sadece bir edebiyatçı olmakla kalmamış, yarım asırdan beri eserlerini, hayatlarını İslâm'ın hizmetine, onun şerefine yüceltmeye ayırmış düşünürlerden biri olmuştur. Bu durumda olan bir zâtı ele alan Arapça hiç bir eserin bulunmaması da bu yönelmemi teşvik etmiştir.

Tezimi işlerken, Hasan Çebi'nin "Madde ve Manada Necip Fazıl", Baki Süha Ediboğlu'nun "Bizim Kuşak ve Ötekiler" adlı kitaplarıyla Sezai Karakoç'un Diriliş, Bekir Oğuzbaşaran ve Mustafa Miyasoğlu'nun Millî Gençlik ve Yeni Sanat dergilerinde yer alan makale ve bahislere dayandım.

Bu kitapları, araştırmaları ve diğerlerini ele aldığımında; Necip Fazıl'ın eserlerinin, bunlardaki Üstad'ın düşünce metodunun ortaya konacak bir ölçüde, ayrıntılarıyla incelenmemiş olduğunu gördüm. Bu sebepten, eserleri, Allah'ın adını anmanın yasaklandığı bir dönemde İslâm'a davet etmesi yüzünden, gözlerden uzaklaştırılan bir düşünürün kıymetini anlamak için yapıtları üzerine ayrıntılı bir tez yapmayı gerekli gördüm.

Seçme sebeplerini kaydettiğim tezimi üç bölüme ayırdım:

BİRİNCİ BÖLÜM

Necip Fazıl'ın, Tanzimat döneminden Türkiye'de partilerin kumluşuna kadarki zamanda, politika ve edebiyata ilişkin görüşleri.

I- Hayatı ve kişiliği

a) Aslı ve doğumu

b) Gençliği

c) Öğrenimi ve edebî kişiliğini kazanmasında hocalarının etkisi.

d) Paris'teki hayatı

e) Basın hayatı

f) Çalışma hayatı

g) Vefatı ve Vasiyeti

II- Necip Fazıl'ın ürün verdiği edebî dallar:

- a) Şiirleri
- b) Nesirleri
- c) islâmî eserleri
- d) Tasavvufî eserleri
- e) Tiyatroları
- f) Hikâyeleri
- g) Tarihî eserleri
- h) Tenkitleri
- ı) Terâcimleri
- i) Konferansları
- k) Makaleleri
- l) Romanı
- m) Kendisine nisbet edilen eser.

III- Necip Fazıl'ın siyasî akımlara ve çeşitli partilere ilişkin görüşleri.

IV- Batılılaşma ve öze dönüş akımları altında, Üstad'ın Türk edebiyatına ilişkin görüşleri:

- a) Necip Fazıl'ın nesirlerinde îslâmî tavrın açıklığı.
- b) Necip Fazıl'ın Türk İslâm edebiyatına bakışı.
- c) Üstad'ın İslâmiyet'ten uzaklaşma ve fikir süsü olarak gördüğü batılılaşmayı benimseyen çeşitli akımlara karşı tutumu.

İKİNCİ BÖLÜM

A/Necip Fazıl'ın eserlerinde İslâmi yönün araştırılması.

- a) Üstad'ın, mürşidi Abdülhakim Arvasî'yi (Öl. 1943) tanımadan önceki durumu ve şiirleri (1934 öncesi).
- b) Mürşidini tanımasından sonraki durumu ve şiirleri.
- c) Necip Fazıl'ın Türk edebiyatına kazandırdığı ilk şiir ekolü.
- d) Şiirlerinde teorinin pratiğe geçişi.

B/ Necip Fazıl'ın düz yazılarında İslâmiyet:

- a) Necip Fazıl'ın ilmihal konularını işlediği kitapları.
- b) Son çağda İslâm toplumunda baş gösteren hastalıkların

tedavi yollarını gösteren makale ve konferansları.

c) Üstad'ın siyasî ve toplum olaylarını yeterince ele alan araştırmaların yokluğunu hissetmesi ve bu sahaya el atan ilk kişi olması.

C/Tiyatroları:

a) Üstadın tiyatro hayatına kazandırdığı eserleri.

b) Kültür deryasıyla keskin zekâsının çalışmalarına aksetmesi.

c) Tiyatrosunun konuları

1. Tarihi olaylar

2. Toplumsal gerçekler

3. Din ve tasavvuf

D/ Necip Fazıl'da tiyatro özellikleri

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Necip Fazıl Akımı (Büyük Doğu)'nın çağdaşı edebiyatçılara etkisi ve Üstad'ın îslâmî hizmetteki yeri.

a- Siyasilerin Türk Milletini islâm'dan uzaklaştırmağa çalıştığı dönemde, fikir ortamında ve siyasî mücadele sahasında, Türkiye'de İslâm mefhumunu zihinlere nakşeden Büyük Doğu Akımı.

b- İslâm tebliğini üstlenen genç nesillerin manevi baba ve çalışma metodu olarak bildikleri Büyük Doğu'nun, çağdaş edebiyatçılar üzerindeki etkisi.

c- Necip Fazıl'ın İslâmî hizmet alanında şair, yazar ve siyasî düşünürlerin sultanı unvanını almayı hak eden bir şahsiyet olarak İslâmî hizmetteki yeri.

d- Mehmet Akif ve Yahya Kemal gibi, değişik metod izlemelerine rağmen İslam'a hizmette birleşen diğer şairlere göre Necip Fazıl olgusu.

Necip Fazıl her eserinde İslâmiyet'e, ilkelerine bağlı kaldı, Türklerin gücünü İslâmiyet'e bağlılıkta gördü ve konularını, tarihten, siyasî toplumsal olaylardan, takva ehlinin hayatlarından

olarak, bazan şiir, bazan da düzyazı halinde işledi. Yarım

asırdan fazla bir zaman süren edebi hayatı boyunca, İslâmiyete çağırın ilkesine sâdık kalarak, çalışmalarına devam etti.

Necip Fazıl, kendi tabiriyle, Türkçenin ve Türk'ün özüne uygun şiirler yazdı. Yine şiir ve şairi tanımlarken şöyle der: Maddi hislerden soyutlanarak ve metafizike intikalle, ilâhi aşkın mucizesinden en çok bahseden şair, şiiri Allah için yazar. Ona göre şiir olgusu, ilâhi sırrın çerçevesinde gelişmelidir. Şiirde amaç gizlenmeyip sadece hisle değil, katıksız fikir olarak, fikirle hissi kaynaştıran bir olgu tarzında algılanılmalıdır. Özle şekil uygunluğu, şiirin gereklerindedir. Ancak şair ikisini birden uhdesine almalıdır. Şair toplumun beklentilerini önceden hissedebilen, kendi taşkınlıklarını kontrol altına alabilen biridir. Şiir pratik bilimlerle sıkı temas halindedir. Şiirle bu temas», ruhun feyzinden fıskıran manevi kavramları ve orjinal hisleri bulabilir.

Üstad'ın yaymağa çalıştığı, gerçekleştirmek için ömrünü verdiği gaye, İslâm'a hizmettir. Yazılarında îslâmî meseleleri düşündüğünü, onlarla ilgilendirdiğini, islâm'ın ilkelerine bağlı kaldığını görüyoruz.

Necip Fazıl'ın 1943-1978 yılları arasında fikirlerini perçinlediği Büyük Doğu Akımı, Türkiye'de İslâmî kavramları zihinlere nakşeden bir akım olması sıfatıyla, düşünce, edebiyat, siyasî mücadele sahasında önemli rol üstlendiği gibi, İslâm düşüncesini anlatmak için iki yol izlemiştir: Birincisi, davetine kamuoyu hazırlanmasına yardımcı olan dergiler, makaleler ve kitaplar neşreden, "Büyük Doğu" adında büyük bir yayınevi kurulması; ikincisi, siyasî mücadelede fonksiyonu olması için seçimlere girme tasarısı...

Allah isminin açıkça söylenmesinin yasaklandığı bir dönemde B. D. milyonlarca kişinin kalblerine sistemli bir ideolojik çalışmanın simgesi olarak yerleşmiştir.

Üstad, önsözlüğü ile ölümsüzlüğü ile paklığı ve doğruluğu ile bir hayat sistemi olarak İslâmiyet'in, tüm insanlığın mutluluğunu garanti ettiğini, İslâm'ın bütün olup bölünme kabul etmediğini vurguluyordu. "Büyük Doğu" akımı aracılığı

ile, İslâm ümmetinin fertleri arasında hayatın bütün yönlerini düzenleyen sistemli bir ideoloji kurmaya çalıştı.

Ona göre İslâm: Hayatın iksiri, her derdin dermanı, her şeyin kaynağı ve sosyalizm olsun, komünizm olsun, kapitalizm olsun, faşizm olsun, bütün beşeri sistemlerin gerçekleştirmekten âciz kaldığı her şey İslâm'da vardır.

Necip Fazıl, İslâmî hayatta ahlâkın önemini vurgulayarak, bağışlama, acıma, mücadele, sevgi, ihlâs gibi İslâmiyet'in kişide bulunmasını istediği değerleri, Peygamberimizi örnek göstererek eserlerinde işledi. Hz. Peygamber'in "Ahlâki güzellikleri tamamlamak için gönderildim" hadisini eserlerine düstur olarak seçmiştir.

İslâm-toplum ilişkilerini açıklayan Necip Fazıl, İslâmiyet'in, hiç bir dinden alışılmamış bir şekilde fen-toplum ilişkilerini kesin bir kıstasla tanımladığını ortaya koyarak, namaz, hacc, zekat gibi farzların bireyleri birbirine sımsıkı bağlı bir dokumanın iplikleri gibi olduğunu "Allah'ın kudreti cemaatla beraberdir" ayetine değinerek açıkladı.

İslâm'ın dünya görüşünü de ele alan Necip Fazıl, onun ana siyasetinin insanlığın tümüne mutluluk sağlamak olduğunu, bunun gerçekleşmesi için seçtiği odak noktasının kalem kılıç olduğunu ifade etmiştir.

İslâm'ın toplum içi ve toplum dışı uyulması, uygulanması gereken prensiplere dikkati çeken Üstad, yeryüzünde adaletin en dolgun ve en kapsamlı kaynağı olması itibariyle, madde-mana ve toplum-fert ilişkilerindeki dengeyi muhafaza eden İslâm adalet mefhumunu açıklayarak, İslâmiyet'in kesinlikle zulme engel

olduğuna, bütün varlıkların arasını sevgi ile kuşattığına inandığını belirtmeye çalışmıştır. Dünyanın içinde bulunduğu bunalımlardan tamamen kurtulabilmesi için, İslâm'ın getirdiği adlî sistemin değişikliğe uğratılmadan uygulanmasının zorunluluğunu vurguladığını eserlerinde görmekteyiz.

Üstad, islâmiyet'in ticaretin kaynağı olan kapital, ferdî mülkiyet, meşru kazanç, ribanın haramlığı ve zekâtın

yükümlülüğü hususlarında getirdiği hükümleri savunarak, kendi kendine yetinen toplumsal bir nizamın kurulmasını amaçlamıştır. Bazı Batılı araştırmacıların zekat ekonomisinin doğurabileceği sonuçlar üzerinde yaptıkları incelemelerde, batının asıl hastalığının kapital enflasyonu olduğunu görmelerine işaret eden Üstad, yirminci madde asrında, ihtiyaç duyduğumuz tek nizamın islâm'ın çalışma sistemi olduğunu belirtmiştir.

İslâmın kadına verdiği büyük öneme dokunan Üstad, bu konuda da ruhbanlığa dönüştürülmemesi kaydıyla, şeriat üzere gidilmesini benimseyerek, kadının önderlik ve kadılık görevlerinde bulunamayacağı hakkında İslâm'da yeralan hükümler üzerinde durmuştur. Kadına bu iki görevin dışında çalışma hürriyeti tanımakla beraber, onun asıl görevinin annelik olduğunu açıklamıştır.

Şeriatı İslâm'ın dış görünüşü sayan Üstad, kâinatın yüzü suyu hürmetine yaratıldığı Hz. Peygamber'i önder olarak tanımaktadır. Tasavvufu ise, İslâm'ın iç görünüşü kabul eden Üstad'ın, şeriattan ayrılması mümkün olmayan bir bütün veya ikisinin büyük faydasını bölünmezliğinde bulduğunu görüyoruz. Galibiyetin sadece İslâm'a ait olduğunu gören Üstad, yönetim, öğretim ve ahlâk sistemlerinin düzelmesi için, hayatın her köşesinde İslâm'a davetin yapılmasını savunmuştur.

Üstad'ın yaymağa çalıştığı, gerçekleşmesi için uğraş verdiği amaç, İslâm'a hizmettir. Yazılarında İslâmî meseleleri düşündüğünü, onlarla ilgilendiğini, İslâm'ın getirdiği ilkelere bağlı kaldığını görüyoruz.

Necip Fazıl'ın ciddiyetini, Türk İslâmedebiyatına yaptığı yardımları anlamak için, uzun mücadelesini, cezaevlerinde çile doldurmasını ve azap görmesini bilmemiz yeter değil mi?

Not: Bu doktora tezi, 1983 yılında Mısır Kahire Ayn Şems Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde müdafaa edildi ve sahibine birinci şeref rütbesinde doktora unvanı verildi. Dr. Azze El Sawi bu tezi hazırlamak için bir yıla yakın Türkiye'de kaldı ve malzeme topladı. Tezin Türkçe'ye çevrilerek yayınlanması

gerek.

(Mustafa Miyasoğlu – Necip Fazıl Armağanı – Sh. 50-57)

Necip Fazıl'ın Yeni Eseri Senfoni Yeni Mecmua'da

Necip Fazıl'ın Yeni Eseri Senfoni Yeni Mecmua'da

Nesli'nin en keskin Şöhret ve en sağlam kıymeti Necip Fazıl Kısakürek, senelerden beri "Senfoni" isimli bir manzumeye çalışıyordu. Mümtaz Şairin bu fevkalade faaliyetini hemen herkes duymuştu. Bazı mecmualar, Şiir üstünde tefsirler yapmış, sanat ve edebiyat mahfillerini eserin dedikodusu çalkalamıştı. Şairin büyük bir ehemmiyet atfettiği ve baş eseri olarak gösterdiği bu manzume nihayet tamamlandı.

Onu neşredecek mecmuaya aynı zamanda bir tarih kıymeti getirecek olan bu eseri sahibinden istedik. Necip Fazıl Kısakürek, üzerinde en titiz bulunduğu bu Şiiri bir mecmuada neşretmeye gönlü yatmayacağını söyledi ve ileride çıkaracağı kitapta onu okuyucularına bir sürpriz halinde vermek istediğini bildirdi. Buna rağmen her kıymetin başında sanat ve kalite davasına yer vermiş olan Yeni Mecmua'nın canlı isteklerini kırmadı ve Şiirini mecmuamıza vermeyi kabul etti.

Yeni Mecmua, son zamanların edebi verimleri arasında en büyük mümtaziyeti kazanacağına emin olduğu bu eserle ilk sayılarını süslemeden, büyük Őairle görüşmeyi ve çok derin bir mahiyeti temsil eden "Senfoni" üzerinde okuyucularını aydınlatacak bazı anahtarlar temin etmeyi faydalı görmüş ve muharrirlerinden birini Őaire göndererek aşağıdaki konuşmayı temin etmiştir.

-Birkaç seneden beri mütamadiyen haberini aldığımız ve dedikodusunu duyduğumuz "Senfoni" şiirinde ne yapmak istediğinizi lütfen izah eder misiniz?

-Bu şiir, benim bütün sanat ve dünya görüşümün, içinde kesafet bağladığı nazım tecrübesidir. Ötedenberi hülyam, en geniş keyfiyet mikyasiyle en geniş kemmiyet mikyasını barıştıracak ve beni bir bütün halinde hülasa edecek bir temel manzume meydana getirmektir. Nihayet hepimizi, farkına vardıkça maksızın gizli gizli istila eden ruhi tekevvünler bir gün bende bu arzuyu borç haline getirdi ve "Senfoni"ye başlattı. "Senfoni"nin ana temini, fiilen yaşadığım bir fikir buhranına borçluyum. Nitekim "Bir Adam Yaratmak" isimli piyesim de aynı kafa krizinin mahsülü. Şu kadar ki bu krizin bana verdiği ilk hamle "Senfoni" olmuş, yalnız şiirin istediği azametli enerji karşısında uyuşan cesametim, ilk iş olarak "Bir Adam Yaratmak" piyesine el atmıştır. Yoksa piyesi, şiirin bir şubesi telakki edebilirsiniz. "Bir Adam Yaratmak", "Senfoni"deki mücerret fikrin vakaya, hayati münasebet ve saiklere, entrika ve maddeye kavuşmuş şeklinden başka birşey değildir.

Dava şu:

Piyeste olsun, şiirde olsun ani bir ruh sadmesi karşısında, bütün nisbeleri ve ölçüleriyle dünyasını kaybeden fikir ve sanat adamının beyin ihtilali anlatılıyor. Şu farkla ki piyeste içtimai hayata tatbik edilen ve bir takım içtimai hayat tezlerine destek olan bu kafa ihtilali şiirde tamamıyla ulvi ve mücerret bir teze bağlanmıştır. O da, eşya ve dahiselerin köküne ulaşma cehdiyle yıkılan kinattan sonra yerine gelen alemin mimarisi. Hazırlıp ve itiyadi (emri vaki)ler dünyasına karşı ihtilal açan sanatkar ruhunun çektiği idrak çilesi ve o yoldan vardığı dünya. Büyük ruh kasırgası ve kasırgayı takip eden yeni düzen. Mahduda sığamayan ve hududsuzu dolduramayan desteksiz ruhun muallakta çektiği cehennem azabı ve peşinden kavuştuğu cennet.

Uzun lafa ne hacet! Benim söyleyemediğimi şiir söyleyecektir: Necip Fazıl Kısakürek'in, her biri yedişer kıtalı (Allegro, Adagio, Andante, Finale), bölümlerinden ibaret "Senfoni"

Œiirini gelecek sayımızdan itibaren sahifelerimizde bulacaksınız.

“Senfoni” ile yeni bir ufuk ve genişliğe kavuşacak olan Türk sanatının bu fevkalade eserini, bütün halinde vermiye muvaffak olan “Yeni Mecmua” kendisini bahtiyar addeder.

Yunus Nadi

(Yeni Mecmua, Sayı 2, 1939)

Necip Fazıl'ın Yaşadığı Dönüşüme Bir Bakış

NECİP FAZIL' IN YAŞADIĞI DÖNÜŞÜME BİR BAKIŞ

Celal ASLAN

“(…)

Meraklı okuyucular, her şeyden Œüphe eden efendi kişiler, kısaca her şeyi titizlikle inceleyenler için Œu Bohemi bir kere daha tarife kalkışırsak Œöyle diyebiliriz: Bohem hayatı sanatçı hayatının başlangıcıdır. Yani bu hayat Fransız Akademisi'ne, Kimsesizler Yurdu'na ya da morga giden yolun başlangıcıdır... Bohem hayatının ancak Paris'te mümkün olabileceğini de hemen ilâve edelim.

(...)

Günlük hayatları bir deha başarısıdır. Daima cüretkâr hesap oyunlarının yardımıyla bunda da muvaffak olurlar. Öyle kahramanlardır ki bu bohemler cimriden bile ödünç para koparabilirler... Medusa'nın meşhur salı üzerinde olsalar bile

kuşkonmazla karın doyururlar, gerektiği vakit en mutaassıp bir dindar gibi oruç tutmasını bilirler. Bütün bunlara rağmen ellerine para geçmeye görsün. Öyle bir harcarlar ki tarif edilemez... Son altınları da havaya uçunca, gider tesadüfün sofrasında her zaman boş bekleyen yerlerine geçip otururlar...

Bohemler her şeyden az-çok çıkarlar. Papuçlarının delik-deşik veya gıcır gıcır oluşuna göre her yere girip çıkarlar. Bir gün bakarsınız, lüks bir salonda ocağa dayanmış caka satmaktadırlar, bir başka gün de ucuz bir lokantanın çardağı altında yemek yerler. Yolda bir dosta rastlamadan on adım atamazlar ama nerede olursa olsun bir alacaklıya rastlamadan otuz adım gidemezler...

Bohem'in kendine mahsus bir dili vardır, bunu herkes anlayamaz; bir sürü atölye, matbaa, tiyatro tabirleriyle, dedikodularıyla süslüdür.

İşte, yanlış anlaşılmış olan Bohem'in gerçek çehresi!

Bohem'i efendi kişiler yanlış tefsir etmişlerdir. Sanat softaları Bohem'i o kadar alçaltmış, öyle iftiralar etmiştir ki! Kendi kabiliyetinden şüphe eden, bin bir güçlkle tutunabilen sahtekârlar, bu yolda yükselmeye çalışanları batırmak hırsıyla, söylemedik söz, etmedik iftira bırakmamışlardır.

Sabırla, cesaretle dolu bir hayat... Bu yolda yürürken düşmemek, budalaların, kıskançların isnatlarına göğüs gerebilmek için kuvvetli bir kayıtsızlık sırrına, bir de gurur bastonuna dayanmak şarttır.

Bohem hoş ama tehlikeli bir hayattır. Galipleri olduğu gibi şehitleri de çoktur. Bu hayata girebilmek için "Veya mağlûplara" kanununu peşin olarak kabul etmek mecburiyeti vardır."* (Henry Murger, La Bohem, (Çeviren: Turhan Göker), Güven Yayınevi, İstanbul, 1961, s. 13-18).

Henry Murger'in La Bohem adlı romanının ön sözündeki bohem

tipini tarif eden bu satırlar Necip Fazıl'ın peşinden sürüklendiği ya da sürüklediği bohem'inin/ bohemlikçinin ana çizgilerini çok güzel ifade eder. Murger'in boheme insanın yaşadığı her yerde, her zamanda rastlamak elbette mümkün. Ancak Murger'in bohemlik için şart koştığı Paris, Necip Fazıl'ın da bu yaşama adım attığı şehirdir. Necip Fazıl Paris'e felsefe eğitimi için gönderilir ama oradaki hayatı tam bir bohem içerisinde geçer. Paris'teki bu yaşamı yüzünden öğrenci bursu kesilir ve yurda dönmek zorunda kalır. Bu bir yıllık 'ışık beldesi' Paris yaşamı, o büyük dönüşümünün arifesine kadar, İstanbul'da da aynen devam eder.

Necip Fazıl bu yılları içtenlik ve dürüstlikle çeşitli eserlerinde anlatmaktan çekinmemiştir: Babıâli, O ve Ben, Kafa Kâğıdı... Bu eserlerde anlatılan insan derin bir arayışın, bir tatmin ve sığınak özleminin içerisinde. Bu arayış çabası erdemsizliklerin tam ortasında bile bayağılaşmamış bir hüviyettir. Necip Fazıl'ı yaşayacağı ve ömrünün sonuna kadar da koruyacağı büyük dönüşüme götüren asıl etken de onun bu halis tecrübesinde aranmalıdır.

Necip Fazıl, bohem hayatın her zerresini yudumlamış; ruhuyla zekâsıyla, varlığının en derinliğiyle acısını, tehlikelerini, zafere ya da yenilgiye götüren bütün yollarını adım adım aşındırmış, bohemliği kendisini yapan asıl cevher olarak mayalandırabilmiştir. Bohemlikte başarı her dehaya kolay kolay nasip olmaz. Necip Fazıl, bohem yaşam tarzını her şeyi o olağanüstü kurcalayıcı, didikleyici kafasıyla alelâdelikten sıyırmasını bilmiş biridir, bohem hayatının en marazî tutkusu kumar bile onun kafasında bir düşünce sistemine götürücü, sanatçı kişiliğini inşa edici bir karakter kazanır.

Necip Fazıl'ın otobiyografik eseri Kafa Kâğıdı'nda çocukluğunun geçtiği konak hayatı, daha çocukluğundan itibaren yaşadığı çevre içerisindeki merkezî konumu, kişiliğinin en ayırt edici tarafları ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Ondaki bohem oluşumunda büyükbabaya ait bu konaktaki her ferdi ayrı ayrı ele almak gerekir. Kafa Kâğıdı'nda en az sözü

edilen 'baba' ise de Necip Fazıl'ın boheme giden yolda babası şüphesiz mühim bir model olmuştur. Ama daha beş altı yaşında okumaya başladığı kitapların, bunların hepsi de büyükanneye ait sepet sepet tercüme romanlardır, bir çocuk muhayyilesindeki tesirlerini hesaba katarak ve "kendi ifadesiyle "Oniki yaşıma kadar süren bu ölçsüz, abur cubur okuma hastalığı bende o hâle gelmişti ki, on onbir yaşıma doğru (Poe ve Virdini), (Graziyella), (La-Dam-o-Kamelya), (Zavallı Necdet) gibi hissîlik ve edebîlik iddiasındaki eserlere kadar tırmanan alâkam, nihayet hastalığa dönmüş, gecelerimi ve gündüzlerimi bir ağ gibi sarmıştı. Sonraları (Poe ve Virdini)'yi Heybeliada'da, Papaz Mektebi tarafındaki çamlar altında sabahtan akşama kadar okuyup, gözlerim yaş dolu oracıkta kaldığımı, güneş battıktan sonra, beni arayıp bulduklarını ve zorla" eve götürdüklerini düşünürsek, ne kadar etkisinde kaldığı anlaşılacaktır." (Mehmet Çetin, "Türk Edebiyatında Fırtınalı bir Zirve", Doğumunun Yüzüncü Yılında Necip Fazıl, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara, 2004, s. 18).

Necip Fazıl isminde şiir ve yaşam birbirine o kadar kenetlenir ki edebî metinlerindeki anlatıcılar ile insan arasındaki bütün perdeler kalkıverir, onun her eseri ruhunu potasında erittiği bir kaptır. Yersiz yurtsuzların mekânlarıyla iç içe geçen bir ruh hâli hâkimdir onda. Kaldırımlar şiirlerinde ve de özellikle ikinci şiirde bu özdeşleşme hâli iyice belirgindir. Belki de şiirindeki 'kaldırımların emzirdiği çocuk' ya da 'kaldırımların kara sevdalı eşi' en trajik durumuyla Otel Odalarında şiirinde betimlenmiştir:

Bir merhamettir yanan, daracık odaların,
İsli lâmbalarında, isli lâmbalarında.

...

Bir sırrı sürüklüyor, terlikler tıpır tıpır,
İzbe sofalarında, izbe sofalarında.

...

Ağlayın, âşinasız, sessiz, can verenlere,
Otel odalarında, otel odalarında!...

Bohem evsiz yurtsuzdur ama bu yalnız mekânsal bir yoksunluk değildir; o her türlü kayıttan da azade bir ruhtur. Onun dünyasında değer biçtiği şeylere yer vardır, yolunun üzerinde hedeflere vardırcaacak nesnelere birer kıymet ifade ederler, bohemlin önünde tek menzile vardır: Zafer... Bütün imkânlar / imkânsızlıklar Necip Fazıl'da bir manaya kavuşur, bunları kolaylıkla birer kıymete dönüştürmesini çok iyi bilir. Böylece Murger'ın sonu felâketle biten bohem tiplerinin, 'Veya mağluplara' hitabına uğrayanların akıbetine Necip Fazıl düşmez.

Murger'ın "Gerçek kabiliyetler ise er-geç maksatlarını anlatırlar; deha ile sanat kabiliyeti denen şeyler beşerin tesadüf cinsinden kazâları değildir... Deha bir güneştir, onu herkes görebilir. Kabiliyet de, bir pırlantadır; uzun zaman keşfolunmayabilir ama, en sonunda daima meydana çıkar..." (Murger, age, s. 16) tarifindeki sanatçı tipi Necip Fazıl'da somutlaşır âdeta. Daha yirmili yaşlarında şiir dünyasında şöhret olur, esasen 'keşfolunmak' için hiç beklememiştir bile. Sanat söz konusu olduğunda ise Necip Fazıl'da 'kayıtsızlık sırrı'na ve 'gurur bastonu'na bütün benliğiyle dayanmış bir ruh hâli buluruz. Onu çağdaşlarından ayıran en kuvvetli taraflarından biri de budur.

Necip Fazıl arayan insandır, bu arayış onu her yere çeker götürür. İstanbul ve kendi arzusuyla gittiği şehirlerdeki memuriyetleri bile bunun sonucudur. Her şeyden kopuk bir yaşam sürmektedir. 1920'lerin sonları onun bohem hayatındaki en yoğun yıllardır; biriken vehimlerin, bunalımların, varılma ihtiyacının taşma noktasına gelip dayandığı yıllar... Bu dönem, Necip Fazıl'ın artık ya bulma ya da kaybetme trajiği karşısında karar vermesi gereken bir yolun sonudur.

Bilindiği gibi 1934 tarihi, Necip Fazıl biyografisinde bir dönüm noktasıdır, ömrünün sonuna dek sürdüreceği bir yaşam biçiminin başlangıcı... Böylece seçimini yapan Necip Fazıl, 1934'te yazdığı Tam Otuz Yıl adlı şiirinde boheme veda edişini söyle ilan eder:

Tam otuz yıl saatim işlemiş ben durmuşum
Gökyüzünden habersiz uçurtma uçurmuşum.

0, artık Destan şiirine varacak yolun kavşak noktasındadır;
ferdî bir sanat tarzından toplumsal / bireysel bir mistisizme
dönüşen bir yol ayrımında:

Durun kalabalıklar, bu cadde çıkmaz sokak!
Haykırırsam, kollarımı makas gibi açarak:

* Alıntının imlâsı, günümüz imlâsına göre düzeltilmiştir.

Necip Fazıl'ın Poetikası

NECİP FAZIL'IN POETİKASI

Mehmed Niyazi ÖZDEMİR

Necip Fazıl'ın Poetikası I

Doğumunun yüzüncü yılını bugünlerde kutladığımız rahmetli Necip Fazıl'ı ancak Baudelaire, Rimbaud, Hölderlin, Kleist'la mukayese edersek dünya şiirinde yerine oturabiliriz. Hemen belirtmek gerekir ki bu büyük sanatkarların birbirlerini çağrıştırmaları sadece şiir dehaları itibarıyladır; yoksa hayatı değerlendirmeleri bakımından aralarında dünyalar kadar fark var.

Mesela şiirlere çok konu olan şehvet objesini ele alırsak, telakki farklarını net bir şekilde görürüz. Baudelaire'de karşı cins aşkı hemen hemen her şeydir; tutkuların karşılık bularak dindirileceğine inanır; doyuma ulaşıldı mı da "Bu muydu?" denilerek pişmanlık duyulur. Pişmanlık da tutkunun yeniden alevlenmesine kadar sürer. Necip Fazıl'da ise bu gibi tutkular insanı dünyaya bağlayan prangalardır. Bunlardan kurtulmakla kişi yüceleşir; gerçeğe ermenin biricik yolu buradan geçer. Birisi tatminin, yani hüsrânın; diğeri ise kurtulmanın, yani yücelmenin peşindedir. Dünya görüşleri taban tabana zıt bulunan bu iki dahiyi nasıl aynı görebiliriz? Bir de Necip Fazıl'ın değerini düşürmek gayretiyle Baudelaire'i taklit ettiği kulaktan kulağa fısıldanmaktadır. Her sanatkar kendinden öncekilerden faydalanır; kimilerini de beğenir. Necip Fazıl da hiç çekinmeden Baudelaire'i beğendiğini yazıyor. Fakat aralarındaki telakki ayrılığından dolayı Baudelaire'i taklit etmesine imkan yoktur. Sonra Necip Fazıl şiir kabiliyetine alabildiğine güvenen bir sanatkardır; böyle kendisine güvenen bir insanın başkasını taklit etmesini düşünmek abesle iştigaldir.

Mayaları şiirle karılmış bu dört dahiden Necip Fazıl'ın hayatı bambaşka bir seyir takip etti. Çılgınca bir hayat süren Baudelaire henüz yirmi dört yaşındayken vesayet altına alındı. Olağanüstü yetenekli, aynı zamanda asi bir çocuk olan Rimbaud on dokuz yaşında şiiri bıraktı; başıboş bir hayat sürmeye başladı. Adeta dünyaya sığmaz hale geldi; Afrika'da, Yemen'de, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde dolaştı. Zengin olmak hayallerinin peşinde koşarken sarkom hastalığına yakalandı ve öldü. Hölderlin daha genç yaşta akli dengesini kaybetti. Tübingen'deki marangoz Zimmer'in yanına yerleştirildi. Ölünceye kadar orada ruhi sıkıntılar içinde yaşadı. Kleist ise genç yaşta Ren nehrinin kenarında intihar etti; Henritte Vogel adında genç bir hanımı da peşinden sürükledi. Bu dört büyük muzdaripten farklı olarak Necip Fazıl o yılanlı kuyudan "Kurtarıcım" dediği merhum Abdülhakim Arvasi'nin delaletiyle sarıldığı iman organıyla çıktı. Başını koyduğu gayeye layık

bir hayat sürdü; bazen kalabalıkları aydınlatırken coştı, bazen zindanlarda azap çekerken ideale bir adım daha yaklaşmakla kendisini teselli etti. Süngülerin arasında giderken de davasına yakışan bir vakarla başını dik tutup çevresine moral verdi. Ardında bıraktığı yetmiş dokuz yıllık hayatı nice inanmış yiğitlerin gıpta edeceği kadar şanlı ve dolu oldu.

Kendi hayatında önemini idrak ettiği iman, kanaatince fert için olduğu kadar, cemiyet için de lüzumludur. Poetikasını bu anlayışla ördü: “Ben şiiri her türlü hasis gayenin üstünde doğrudan doğruya kendi zat gayesine -sanat için sanat- fakat kendi zat gayesinin sırrıyla da Allah’a ve Allah davasını topluma -cemiyet için sanat- bağlı kabul etmişim.” Şiirin gayesini de mutlak hakikatı aramak olarak ifade ediyor. Kendisini vasıflandırırken “Beni de Allah ve Peygamber divanesi olarak hatırlayın.” diyen bir sanatkarın poetikasını bir başka konuda düşünmek mümkün mü? Bunun için de takip edilmesi gereken usulü şöyle izah ediyor: “Mutlak hakikati aramaya doğru müşahhas tezahür gergefinden tecrit ve terkiplerin en girift ve muhteşemlerini örgüleştirecek kah onları bütün düğümlerinden çözerek ve kah yepyeni düğümlere bağlayarak, idraki tek an içinde eşya ve hadiselerin maverasına sıçratabilmektir.”

Necip Fazıl’ın Poetikası – II

Eskiler şiirde şu üç özelliğin bulunması gerektiğini söylerlerdi; “Gür bir ses, keskin bir ifade ve hayaller belirgin olmalıdır.” Bu üç özelliği de Necip Fazıl’ın şu dörtlüğünde ne kadar canlı müşahede ediyoruz; “Hangi hissin parmağı dokundu ki derine / Düştü bir alev salkımı içerine / Hangi kâbus bastı ki seni uykularında / Birdenbire cehennem kaynadı sularında.” Fakat Necip Fazıl’ın şiirine bakınca, bunlara ilaveten başka özellikler de müşahede ediyoruz; metafizik ürperti, yakıcı hayal, kuşatıcı hassasiyet ve çileli tecrit.

Şu mısralarında nasıl da bu unsurları iç içe geçmiş buluyoruz:

“Kaçır beni ahenk al beni birlik/ Artık barınamam gölge varlıkta / Ver cüceye onun olsun şairlik / Şimdi gözüm büyük sanatkarlıkta”

Şiirini analiz edince iki esasla karşılaşırız; ilk önce şiirinde bir ahenk var; ama bu ahenk madeni bir özellik, metal bir tını, mekanik bir kimlik taşımaz; Ruhi bir derinlikten gelir; bu ruhi derinliğini de korku, sevinç, kuşku, öfke ve benzeri insani vasıflar alabildiğine ufuklaştırır. Kastettiği manayı belirginleştirmek için de “Beklenen” şiirindeki gibi değişik çağrışımlara sebebiyet verecek zıtları bir araya getirmekte herhalde onun kadar hiç kimse başarılı olamamıştır.

Ruhi sıkıntıları, bunalımları sayısız şair ele almıştır; fakat diğerlerinin genellikle sosyal sebeplere bağlı kalırken, Necip Fazıl’ınki daha çok metafizik bir mahiyet taşır. Gerçi o da sosyal problemlerin dışında kalmamış, yeri gelince, “Durun kalabalıklar, bu cadde çıkmaz sokak / Haykırsam kollarımı makas gibi açarak” diye haykırmıştır. Ama ondaki ağırlık, bütün büyük sanatkarlar gibi ferdi ve metafizik konulardadır. Emsaline az rastlanılabilecek kadar üstün bir sezgiye sahip olduğundan içinde bulunduğu şartları en vurucu şekilde anlatabilecek sembolleri yakalıyor, gerekli atmosferi oluşturmak amacıyla çarpıcı benzetmeler yapıyor. Kelimeleri kılıktan kılığa sokuyor, onlara takatlerinin çekebileceği kadar anlamlar yüklüyor. İmaj konusunda ise hemen hemen bütün şairlerden ayrılıyor. Diğerleri imajları şiirlerini süslemek için kullanırken Necip Fazıl onları fonksiyonlu hale getirip şiirini keskin bir kılıca dönüştürüyordu.

Bizdeki şairlerin tümünden farklı olarak o felsefe ve düşünceyi şiire sokmuştur. İnsan onun yönünden evrenin mihrakıdır; nasıl evrenin sırrı çözülmez; çözdük sandığımızın altında yeni bir sırla karşılaşsak, zübde-i alem olan insan da onun gibidir. Adeta gizli düğümlerden oluşmuştur. Şu dörtlük kadar hangi beşeri söz bu gerçeği ifade edebilir: “Ne yalanlarda var ne hakikatte / Gözümü yumdukça gördüğüm nakış / Boşuna gezmişim yok tabiatta / İçimdeki kadar iniş ve çıkış”

Necip Fazıl'ın bütün yeteneklerini göz önünde bulundurursak, onun bu fani âleme şair olarak ayak bastığını görürüz. Bu demektir ki ruh dünyası sık sık bombardımana tutuluyordu. Bir de hayatını verdiği bir davası vardı; bu dava ona çileli bir hayat sunuyor, onu mahkemelere sürüklüyordu. Şair olarak doğması iç, yalın kılıç "İslam" demesi dış sarsıntılara sebep oluyordu. İçeriden ve dışarıdan sarsılan bu insanın yetmiş dokuz yıl ayakta kalması olağanüstü bir durumdur. Bu ayakta kalışını inandıklarına ölümüne sarılmasında aramak gerekir. Bir insan ne kadar inanırsa inansın, nihayet et ve kemikten ibarettir; onların da dayanma gücü sınırlıdır. Ömrünün son yıllarında artık o kükreyen bir Necip Fazıl değildi; yönünü tamamen ahirete çevirmiş, hayatına mana veren, bütün sevgilerinin ve buğzlarının kaynağı olan Rabb'ine ve Peygamber'ine "Artık geliyorum" diyor, şiirini de o hasret ve vuslat aşkıyla dokuyordu.

Necip Fazıl'ın Konferans ve Hitabe Dizini

NECİP FAZIL'IN KONFERANS VE HİTABE DİZİNİ

- Beklenen Sanatkâr (Hitabe): D Grubu'nun Taksim Belediye Salonundaki Resim Sergisi'nde. 1934
- Abdülhâk Hâmîd ve Dolayisiyle (Hitabe): Çeşitli tarihlerde Zonguldak, İzmir, Balıkesir ve Manisa Halk Evlerinde. 1938
- Materyalizma ve Komünizma (Konferans): İst. Marmara Üniversiteliler Lokali'nde. 15 Nisan 1949
- Ruhçuluk ve Maddecilik (Konferans): Samsun'da. Ağustos 1949
- Ruhçuluk ve Maddecilik (Konferans): Kayseri'de. Ağustos 1949
- Kayseri Hitabesi (Hitabe): Kayseri B.D. Cemiyeti Lokali'nde. 8 Şubat 1950

- Tavşanlı Hitabesi (Hitabe): Tavşanlı B.D.Cemiyeti Lokali'nde. 13 Eylül 1950
- Kütahya Hitabesi (Hitabe): Kütahya B.D.Cemiyeti Lokali'nde. 10 Kasım 1950
- Komünizma Geliyor (Hitabe): İst. Özel Bir Lokal'de. 1962
- Yunus Emre Hassasiyeti (Hitabe): İst. Milliyetçiler Derneği'nde. 1962
- Tarih Boyunca Ahlâki Gelişimiz (Sohbet-Konferans): Salihli'de. Haziran 1963
- Tarih Boyunca Ahlâki Gelişimiz (Konferans): İzmir'de. 1963
- İman ve Aksiyon (Konferans): Erzurum'da. 4 Ağustos 1963
- İman ve Aksiyon (Konferans): Van'da. 1963
- İman ve Aksiyon (Konferans): İzmit'te. 1963
- İman ve Aksiyon (Konferans): Bursa'da. Nisan 1964
- Edebiyat ve Cemiyet (Konferans): Konya'da. Mayıs 1964
- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): Konya'da. Mayıs 1964
- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): Adana'da. 1964
- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): Maraş'da. 1964
- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): Tarsus'da. 1964
- Tarih Boyunca Ahlâki Gelişimiz (Konferans): Malatya'da. 11 Ekim 1964
- Mehmed Akif (Hitabe): İst. Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nda. 1965
- Türkiye ve Komünizma (Konferans): Adıyaman'da. Mart 1965
- Türkiye ve Komünizma (Konferans): Maraş'da. Mart 1965
- Türkiye ve Komünizma (Konferans): Burdur'da. 13 Mart 1965
- Türkiye ve Komünizma (Konferans): Gaziantep'de. 3 Nisan 1965
- Türkiye ve Komünizma (Konferans): Kilis'de. 4 Nisan 1965
- Dünya Görüşümüz (Konferans): Kayseri'de. 17 Nisan 1965
- Türkiye ve Komünizma (Konferans): Akhisar'da. 24 Nisan 1965
- Türkiye ve Komünizma (Konferans): Ankara'da. Nisan 1965
- Türkiye ve Komünizma (Konferans): Kırıkkale'de. Nisan 1965
- Türkiye ve Komünizma (Konferans): Eskişehir'de. Mayıs 1965
- Türkiye ve Komünizma (Konferans): İstanbul'da, 5 ayrı yerde. 24-28 Mayıs 1965
- Esir Türkler (Konferans): İstanbul'da. 7 Ağustos 1965
- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): Kırklareli'nde. 29

Ağustos 1965

- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): İstanbul, Eyüp'de.9

Ekim 1965

- Sosyalizm (Konferans): İstanbul MTTB'de. 18 Aralık 1965
- Türkiye ve Komünizma (Konferans): Adapazarı'nda. 19 Aralık 1965

- Ayasofya (Hitabe): İst. MTTB'de. 1 Ocak 1966

- Türkiye ve Komünizma (Konferans) Turgutlu'da. 2 Ocak 1966

- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans) Ankara'da. 6 Mart 1966

- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans) İzmir'de. 24 Nisan 1966

- islâm ve Bütün Dünya (Konferans) Ankara'da. 10 Aralık 1966

• Tarihimizde Sahte Kahramanlar (Konferans) Ankara'da. 12 Aralık 1966

- Tarihimizde Sahte Kahramanlar (Konferans): Konya'da. Şubat 1967

- Tarihimizde Sahte Kahramanlar (Konferans): Aydın'da. 1967

- Tarihimizde Sahte Kahramanlar (Konferans): Maraş'da. 1967

- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): Ankara, Polatlı'da. 12 Mart 1967

- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans Gölcük'de. 7 Mayıs 1967

- Sahte Kahramanlar (Konferans): Malatya'da. 18 Mayıs 1967

- Sahte Kahramanlar (Konferans): Trabzon'da. 20 Haziran 1967

- Sahte Kahramanlar (Konferans): Rize'de. 21 Haziran 1967

- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): Amasya'da. 12 Ağustos 1967

- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): Çorum'da. 26 Ağustos 1967

- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Sohbet-Konferans): Samsun'da. Eylül 1967

- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans):Terme'de... Eylül 1967

- Sahte Kahramanlar (Konferans):Edirne'de Ekim 1967

- Sahte Kahramanlar (Konferans): Adapazarı'nda. Ekim 1967

- Sahte Kahramanlar (Konferans): Düzce'de Ekim 1967

- Sahte Kahramanlar (Konferans): Karabük'te Ekim 1967

- Dünya İdeolojileri ve İslâm (Konferans): Samsun'da... 28 Ekim 1967

- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): İstanbul'da. 18 Kasım 1967 (Kadıköy Kaymakamlığı tarafında iptal edilmiştir!)
- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): Kastamonu'da. Kasım 1967
- Sahte Kahramanlar (Konferans): Çankırı'da Aralık 1967
- Sahte Kahramanlar (Konferans): İst. MTTB'de 25 Aralık 1967
- 1967 yılı içinde, Tarih ve Konferans konuları tam tespit edilemeyen diğer yerler: (İzmir, Gönen, Balıkesir, Manisa, Demirci, Denizli, Tavşanlı, Simav, Uşak, Kütahya, Afyon, Antalya, Adapazarı, Bolvadin, Ordu, Elâzığ, Erzurum Diyarbakır, Nizip)
- Fatih ve Onun Yeni Nesline Selâm (Hitabe): MTTB'de. 1968
- Şahlanış Mitingi (Hitabe): İst. Taksim Meydanında. 1968
- Sahte Kahramanlar (Konferans): Kırkkale'de.. Mart 1968
- Sahte Kahramanlar (Konferans): Konya'da. Mart 1968
- Sahte Kahramanlar (Konferans): Zonguldak'da. 24 Mart 1968
- Sahte Kahramanlar (Konferans): Diyarbakır'da. 31 Mart 1968
- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): Yozgat'da. 6 Mayıs 1968
- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): Van'da. 15 Haziran 1968
- Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz (Konferans): Denizli'de. Eylül 1968
- Özlediğimiz Nesil (Konferans): Aydm'da. Ekim 1968
- Özlediğimiz Nesil (Konferans): Manisa'da. Ekim 1968
- Özlediğimiz Nesil (Konferans): Amasya'da. 25 Ekim 1968
- Özlediğimiz Neslin Vasıfları (Konferans): İst. Eskişehir'de. 18 Ocak 1969
- Ali Fuad Başgil (Hitabe): İst. MTTB'de. 1969
- Aksekili Ahmed Hamdi (Hitabe): İst. MTTB'de. 1969
- Mustafa Bilgi (Hitabe): İst. MTTB'de. 1969
- Özlediğimiz Neslin Vasıfları (Konferans): Erzincan'da. 1969
- Özlediğimiz Neslin Vasıfları (Konferans): Antalya'da. 1969
- Özlediğimiz Neslin Vasıfları (Konferans): Alanya'da. 1969
- Özlediğimiz Neslin Vasıfları (Konferans): Rize'de. 25 Ağustos 1969
- Milli Nizam Partisi Açılış Hitabesi (Hitabe): Ankara'da.

1970

- İslâm ve Bütün Dünya (Konferans): Konya'da. 25 Şubat 1970
- Hâlimizin Muhasebesi (Konferans): İst. MTTB'de. 8 Mart 1970
- Hâlimizin Muhasebesi (Konferans): Afyon'da. 14 Mart 1970
- Seçim Hitabesi (Hitabe): Konya'da. 1970
- Milli Nizam Partisi 1. Büyük Kongresi (Hitabe): Ankara'da.

24 Ocak 1971

- Mimar Sinan (Hitabe): İst. MTTB'de. 1971
- Manzara (Konferans): Manisa'da. 13 Mart 1971
- Manzara (Konferans): İzmir'de. 14 Mart 1971
- Manzara (Konferans): Kayseri'de. 21 Mart 1971
- Gurbet Kültürü (Konferans): Almanya'da. 1972
- Gençliğe Hitabe (Hitabe): İst. Milli Gençlik Gecesi'nde.

1975

- Beklenen Zuhur (Hitabe): İst. Talebe Teşekkülleri Toplantısı'nda. 1975
- Manzara (Konferans): Elâzığ'da. Mayıs 1965
- Mukaddesatçı Gençlik (Hitabe): İstanbul'da. 1975
- Manzara (Konferans): Erzurum'da. Mayıs 1965
- Jübile Töreni (Hitabe): İstanbul'da. 1975
- Gençlik (Hitabe): İstanbul'da. 1976
- Tarihte Yobaz ve Yobazlık (Konferans): İst. MTTB'de. 6 Nisan

1976

- Tarihte Yobaz ve Yobazlık (Konferans): İstanbul'da... 22 Mayıs

1976

- Dünya Bir inkılâp Bekliyor (Konferans): Ankara'da. Ocak 1977
- Dünya Bir inkılâp Bekliyor (Konferans): Si-vas'da. 19 Mart

1977

- Seçim Mitingi (Hitabe): Kayseri'de. 26 Mayıs 1977
- Gençlik (Hitabe): İst. MTTB'de. 1977
- Türk Münevveri (Konferans): İst. Aydınlar Ocağı'nda. Ocak

1978

- Edebiyat ve Cemiyet (Hitabe): İst. Sultan-üş Şüera Gecesi'nde. 26 Mayıs 1980

- Ahval-i Âlem (Sohbet): İst. Türk Edebiyatı Vakfı'nda. 24 Nisan 1981

- Basında 50. Yıl (Hitabe): İst. (Mehmet Kısakürek tarafından

okunmuştur.) 21 Mayıs 1983

(Yedi İklim Dergisi, Necip Fazıl Özel Sayısı-Mayıs 2005)

Necip Fazıl'ın Hayatı – Bir Asra Yakın Bir Ömrün Kronolojisi

NECİP FAZIL'IN HAYATI

BİR ASRA YAKIN BİR ÖMRÜN KRONOLOJİSİ

(26 Mayıs 1904-25 Mayıs 1983)

26 Mayıs. İstanbul'da Çemberlitaş'tan Sultan Ahmed'e doğru inen sokaklardan birinde, 2. Abdülhamid Han'a Ermeni komitacılarınca yapılan bombalı suikast hadisesinin tarihi mahkemesini yapan, İstanbul Cinayet Mahkemesi ve İstinaf Reisi Maraşlı Kısakürekzâde Mehmet Hilmi Efendi'ye ait büyük bir konakta açar gözlerini dünyaya, Necip Fazıl... Daha sonra yazdığı "Bir Yalnızlık Gecesinde Vehimleri" isimli hikayesinin mekânı işte bu konaktır. Babası Abdülbâki Fazıl bey, annesi ise Mediha Hanım. Baba kökü, Maraş'ın en eski ailelerinden Kısakürekoğulları'na bağlı. Kısakürekler, Yavuz Sultan Selim devrinde Maraş'ta hükümet konağına bağlı bir kol... Anne ise Akdeniz taraflarından gelip Aksaray'a yerleşen fakir bir ailenin kızı.

1906

İki yaşında. Eski Halep valisi Salim Paşa'nın kızı, - babaannesi Zafer Hanım'ın Sarıyer'deki köşkünün üst katında bir gün beşikten yuvarlandığı ve bütün köşk halkını telaşa

verdiği sene...

1908

İkinci Meşrutiyet'in ilanı... 0 yıllarda İstanbul'a gelen ilk otomobillerden birini, Necip Fazıl'ın babası satın alır. Hastalıklarla geçen yıllar.. "Bütün çocukluğum, ilk çocukluğum hastalıklarla geçti. On-onbeş yaşıma kadar, bir çocuğun çekmesi mümkün ne kadar hastalık varsa hemen hepsini çektim" diyecektir daha sonraları. Ve aşırı denebilecek ölçüye vardırılan yaramazlıkları ömür boyunca alnının sağ tarafında sağ kaşının üstünde taşıdığı yarayı bu yıllarda alır. Babasının aldığı arabanın altına girip aletlerini kurcalarken, yaralanır. Babası "Mekteb-i Hukuk"u bitirir ve Mehmet Hilmi Efendi'nin zorlamasıyla eşi Mediha Hanımla çocukları Necip Fazıl ve Selma'yı da alarak, tayin edildiği Bursa'ya götürür. Çok geçmeden İstanbul'a dönerler.

1909

Uydurma 31 Mart Vak'ası... Padişah 2. Abdülhamid Han'ın tahttan indirilerek sürgüne gönderildiği sene. İlerde Abdülhamid Han hakkında büyük bir eser yazacak ve Onu memleket gençliğine "Ulu Hakan" olarak tanıttak olan Necip Fazıl olup bitenlerden habersiz, dedesi Mehmet Hilmi Efendi'den ilk okuma yazmayı öğrenmekle meşguldür... "Dört-beş yaşında su gibi okuyup yazıyordum" diyecektir sonraları. Hastalıkları bir türlü bitmez. Meşhur Kadri Reşit Paşa, konağın değil, daha çok çocuk Necip Fazıl'ın doktorudur.

1910

Çok kısa bir mahalle mektebi devresi vardır. Büyük babası Hilmi Efendi'nin himayesine aldığı Balkan Harbi yaralılarından Mustafa Efendi isimli bir zattan Kur'an dersi almaya başlar. Bir taraftan da roman tiryakiliği... Babaanne Zafer Hanımefendi, "Büyük babası sayesinde kendisini tam serbest hisseden fevkalade haşarı torununun ruhunu kamaştırmak uyuşturmak için bir (narkoz) uyuşturucu keşfeder." Yaramazlıklarından

kurtulmak için onu roman okumaya alıştıırır...

1912

Dedesi Hilmi Efendi O'nu kendi eliyle Gedikpaşa'daki Fransız mektebine yazdırır. Çok geçmeden oradan alınarak aynı semtteki Amerikan Koleji'ne verilir. Kolejden de çabucak usanır ve ayrılır. Mektebe giderken Gedikpaşa bakkallarından beş kuruşun kırkta biri olan beş paraya alıp yolda yediği peynir-ekmek, o günlerden unutamadığı hatırası...

1913

Hilmi Efendi, Büyükdere'de bir yalı satın almıştır. Necip Fazıl'ı o yalıda görürüz bu yıllarda. Büyükdere Emin Efendi Mahalle Mektebine devam etmektedir. Kızkardeşi Selma'nın ölümü üzerine, annesi bir süre için İsviçre'ye gider. İsviçre'de büyük dayısı vardır. Emin Efendi'nin mektebinden sonra Büyük Reşit Paşa Numune Mektebine devam eder. Oradan da ayrılarak, ileride Büyük Doğularda yazılar yazacak olan Raif Ogan'ın müdürlüğünü yaptığı, Peyami Safa'nın mübassırlık (gözetleyicilik) ettiği, Rıza Tevfik'in de felsefe dersleri okuttuğu, Vaniköy'nde, serasker Rıza Paşa yalısındaki "Rehber-i İttihad-ı Osmanî" mektebine leylî (yatılı) olarak verilir.

1914

Patlak veren Dünya savaşı. Annesi İsviçre'den döner. Heybeliada'da oturmaya başlarlar. Heybeliada Numune Mektebine kaydolur. Büyükbabası Mehmet Hilmi Efendi'nin ölümü. Numune mektebini bitirir bitirmez, Bahriye mektebinin kabul imtihanlarına girer ve kazanır. "Mekteb-i Fünun-u Bahriye-yi Şahane" talebesidir artık. Bu okulun namzet ve harf sınıflarında beş sene okuyacaktır. Şiire burada başlar. Talebelerden hayatlarının en çarpıcı vak'asına dair birer ödev isteyen edebiyat öğretmenine "Büyük Babamın Ölümü" isimli bir yazı verir ve öğretmenin dikkatini üzerine çeker. Daha sonraki yıllarda Diyanet İşleri Başkanlığı yapacak olan Ahmet Hamdi

(Akseki), Yahya Kemal (Beyatlı), Hamdullah Suphi, bu okuldaki hocalarındandır. Bir de Edebiyat öğretmeni İbrahim Aşkî Bey vardır. Kendisine ilk tasavvuf zevkini aşıl原因 ve bu duyguyu uyandıran insan, Bahriye mektebinde “Talebe Yazılan” ve “Nihal” isimli, el yazması haftalık mecmualar da çıkarmaktadır. Herkes okulda kendisini “şair” diye çağırıyor. Nazım Hikmet, Nizametten Nazif, geleceğin cumhurbaşkanı Fahri Sait Korutürk, okul arkadaşlarından.

1915

İstanbul işgal altındadır. İstanbul’un sokaklarını bir taraftan, renk renk, biçim biçim İngiliz, Fransız, İtalyan askerleri; diğer taraftan Komünist İhtilali’nin zulmünden kaçıp gelen Beyaz Ruslar çekirge gibi sarar. Okul tatilinde, annesiyle birlikte, Erzurum’daki polis müdürü olan dayısının yanına giderler, kışı orada geçirip dönerler. Dayısının Kasımpaşa’da tuttuğu küçük bir evde oturmaktadırlar. Babası 33-34 yaşlarında ölmüştür.

1921

Darülfünun Felsefe Şubesine kaydolar. Bahriye Mektebinde olduğu gibi burada da talebe arasında yaşça küçük olan birkaç kişiden birisidir. “Yeni Mecmua”nın fikri idaresini eline tutan Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), o günlerde ilgisini çekenlerden... Şiirlerini ona götürürdü.

1922

Yahya Kemal’in, Ahmet Haşim’in, Halide Edip’in, Refik Halit’in, Fuat Köprülü’nün yazdığı “Yeni Mecmua” da şiirleri çıkmaya başlar. Tasavvufi bir hava tüten bu şiirlere ve bu şiirlerin sesine karşı herkeste büyük bir alâka... Öyle ki, Ahmet Haşim “Çocuk, bu sesi nerede buldun sen?” diyerek alâkasını gizleyemez. Darülfünunda, Ahmet Kutsi (Tecer), Ahmet Hamdi (Tanpınar) arkadaşları...

1923

Cumhuriyet ilan edilmiştir. 0 yıllarda Beylerbeyi'nde oturmaktadırlar. Peyami Safa ile arkadaş olduğu sene.

1924

Dârül Muallimin-i Aliye'dedir. (Yüksek Öğretmen Okulu). Maarif Vekâleti, Avrupa üniversitelerinde tahsile göndereceği ilk Cumhuriyet talebeleri için bir imtihan açar. Necip Fazıl da imtihana girer ve iyi derece ile kazanır. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu idaresindeki "Anadolu Mecmuası"nda da şiirleri çıkmaktadır. Hakkı Tarık Us'un çıkardığı "Vakit" gazetesinde yazdığı bir röportaj ile gazeteciliğe başlar.

1925

Galata rıhtımında (Bormida) isimli büyük bir vapurla Marsilya'ya hareket. Gidenler arasında Suat Hayri Ürgüplü, Burhan Toprak, Cemil Sena, Namdar Rahmi gibi ilerde ülke çapında isim yapacak olan kimseler de var. Necip Fazıl Paris, Sorbon Üniversitesine gidiyor. Uğurlamaya gelenlerden, hocası M. Şekip Tunç'un bir sözü vardır: "Tarihin malı olduğunu unutma". Yedi günde Marsilya'ya varırlar. Sorbon üniversitesi Felsefe Bölümünde okur, Okulu yarıda bırakarak yurda döner. Bu sene "Örümcek Ağı" isimli ilk şiir kitabını yayınlar.

1926

Önce bir Hollanda bankasında işe girer. Osmanlı Bankasına geçer. Ceyhan şubesine tayini çıkar. Bu yıldan 1939 yılına kadar Hollanda, Osmanlı Ziraat ve İş bankalarında çalışacak, müfettişliğe kadar yükselecektir.

1927

Ceyhan'dan İstanbul'a döner. Giresun'a tayin edilir. Annesini ve anneannesini de yanına götürür.

1928

Henüz harf değişikliği yapılmamıştır. 0 günkü harflerle

“Kaldırımlar” isimli ikinci şiir kitabını çıkarır. Yakup Kadri, İsmail Habip, Nurullah Ataç, Yaşar Nabi onu öven, göklere çıkaran yazılar yazarlar. Adı Artık “Kaldırımlar Şairi”dir. Yaşar Nabi: “Bir mısrası bir millete şeref verecek şair” diye anar onu... Cumhuriyet gazetesinin Peyami Safa İdaresindeki “Edebiyat sayfası”nda tahliller ve hikayeler yazmakta, bir taraftan da Fransız otomobilleri satan “Milli Oto” isimli bir şirkette ticari servis şefliği yapmaktadır.

1929

Fikret Adil’in Beyoğlu’nda, Tünel tarafında, Asmalımescit Sokağındaki pansiyon odasında, Peyami Safa, Çallı İbrahim, Mesut Cemil, Eşref Şefik gibi meşhurlarla yaşanan bohem hayatı başlamıştır.

1930

Ankara’ya yerleşir. Açılan imtihanı kazanır ve İş Bankası Genel Muhasebe Şefi olarak işe başlar. Bir taraftan da Ankara’da çıkarılmakta olan “Hakimiyet-i Milliye” gazetesinde “Zaviye” başlığı altında tahlil yazıları yazmaktadır. Ankara’da sık sık Falih Rıfkı ile Yakup Kadri’nin evlerine uğrar... Şevket Süreyya Aydemir’in müdürlük yaptığı Ankara Ticaret lisesinde iki ay gibi kısa bir dönem hocalığı da vardır.

1931

27 yaşındadır. Onu, Taksimdeki Taşkışla’nın 5. Alayında ihtiyat zabiti olarak görüyoruz. Orada 6 ay erlik, sonra Harbiyede 6 ay talebelik, 6 ay subaylık yapacaktır. Ara sıra bir yolunu bulup Fikret Adil’in Asmalımescid’deki pansiyonuna gider.

1932

“Örümcek Ağı” ve “Kaldırımlar” isimli ilk iki kitabındaki çoğu şiirlerle, yeni yazdıklarını da bir araya getirerek “Ben ve

Ötesi" isimli kitabını çıkardı. Kitapta 1922 yılından 1932 yılına kadar 10 yıl içinde yazılan 71 şiirin yer aldığını görüyoruz.

1933

"Birkaç Hikaye Birkaç Tahlil" isimli eserini yayınladı. Eserde daha önce Cumhuriyet gazetesinde çıkan 8 hikayesiyle, 1930 da Hakimiyet-i Milliye gazetesinde "zaviye" başlığı altında çıkan 19 tahlilî yazısı yer almaktadır.

1934

Esseyid Abdülhâkim Arvası Hazretleri ile tanıştığı sene. Bu tarihten itibaren sanat ve edebiyat çevrelerinde "Mistik Şair" ve "Bay Mistik" diye anılmaya başlar. "Tam otuz yıl saatim işlemiş ben durmuşum. / Gökyüzündün habersiz uçurtma uçurmuşum." der oysa, 0.

1935

İlk tiyatro eseri olan "Tohum" yayınlanır. Milli Kurtuluş Hareketini ilk defa ve hususi planda başlatan Maraş, aile kökünün bağlı olduğu bu son ve saf müslümanlık ve Türklük yatağına ait kahramanlık destanı, Eser İstanbul şehir Tiyatrosunda temsil edildi... Ferhat rolünü Ertuğrul Muhsin oynadı. "Fildişi Kule"ye veda etmiştir.

1936

14 Mart. "ağaç" Mecmuasını Ankara'da yayınlamaya başlar. Devrin meşhurları Ağaç çevresindedir. Bu haftalık mecmuayı, fazla sürdüremez. Ankara'da altı sayı çıkardıktan sonra İstanbul'a nakleder.

29 Ağustos. Ağaç 17. sayısında yayın dünyasından çekilir. Artık, İslâmi motifler eserlerinde gittikçe kendini göstermeye başlamıştır. Banka tarafından teftiş göreviyle Zonguldak'a gönderilir. "Bir Adam Yaratmak" isimli tiyatro eserini yazmaya burada başlar.

1937

“Bir Adam Yaratmak” İstanbul Şehir Tiyatrosunda oynanır. Hüsrev rolünü, Ertuğrul Muhsin üzerine almıştır. Eser, sanat-edebiyat alanında “hadise” olur. Aylarca gazetelerde ve mecmualarda eserden söz edilir.

12 Nisan. Abdülhak Hamid ölmüştür. 28 Nisan, Zonguldak Halkevinde Abdülhak Hamid üzerine bir konferans verir. Konferans “Abdülhak Hamid ve Dolayısıyla...” adıyla Zonguldak Halkevi tarafından yayınlanır.

1938

Bir Adam Yaratmak piyesi Şehir Tiyatrolarından kapalı gişe oynar. Seyirci rekorları kırılır. “Türk Tiyatrosu Dergisi”nin 37. (Mart) sayısı “Bir Adam Yaratmak Özel sayısı” olarak çıkar. Bankadan ayrılmıştır. Ankara’da Devlet Konservatuarında, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde, İstanbul’da Güzel Sanatlar Akademisinde hocalık yapıyor. Batı edebiyatı dersleri okutuluyor. Ankara’ya derslerini vermek için trenle gidip gelmekte. Ayrıca İstanbul’da Kadıköy Fransız Saint Joseph Lisesi’nde de ders vermektedir. Bir taraftan da Hakkı Tarık Us’un küçük kardeşi Rasim Us idaresindeki Haber gazetesine “çerçeve” başlığı altında fıkralar yazmaktadır. Künye isimli piyesi yayınlanır. İlerde büyük Doğu’ya isim olacak “Büyük Doğu Marşı” isimli şiiri çıkar.

1939

Hocalığa devam ediyor. Necip Fazıl, Ethem İzzet Benice’nin SonTelgraf gazetesine yazdığı “Çerçeve’lerde, bir çok “başmuharir”in aksine savaşın mukadder görüldüğü tezini savunmaktadır. 1 Eylül. Alman orduları Polonya’yı bir baştan bir başa bir kaç saat içinde işgal etmiştir. Necip Fazıl’ın tezi adeta bir kehanet gibi gerçekleşir. Bunun üzerine Son Telgraf gazetesinin tirajı 5-6 binden 35-40 bine yükselir. “Çile” isimli meşhur şiiri, devrin önemli edebiyat dergilerinde çıkar. Sanat ve edebiyat mahfillerinde büyük

yankıları olur. Bir Adam Yaratmak piyesi Semih Lütfi Kitabevi tarafından yayınlanır.

1940

Sabır Taşı isimli piyesi Semih Lütfi Kitabevi'nce, Namık Kemal isimli incelemesi ise, Namık Kemal'in doğumunun 100. yılı münasebetiyle Türk Dil Kurumu'nca yayınlanır.

1941

Başka okullardaki hocalıklarının yanında Robert Kolej'de de ders okutmaktadır.

1942

Babanzadelerden Neslihen Hanımefendiyle, Abdülhâkim Arvasî Hazretlerinin huzurlarında evlenirler. Bu evlilikten üçü erkek, beş çocukları olacaktır. 45 günlüğüne Erzurum'a askerliğini tamamlamak için gider. Burhan Toprak'ın kayınpederi Mareşal Fevzi Çakmak'ın Necip Fazıl için "Boyuna uzattığı askerlik hayatı benimkine yakındır" dediği meşhurdur. Askerde iken "Yeni İstanbul" gazetesine yazılar göndermekte, askere siyasi yazı yazmak yasak olduğundan, gereğince bu yazıların, hanımı Neslihan Kısakürek tarafından yazıldığı intibaini uyandırmak için "Çerçeve" başlığı altında çıkan bu yazılarda "N. Kısakürek" imzasını kullanmaktadır. "Para" isimli piyesi İstanbul Şehir Tiyatrolarında oynanır ve büyük alaka görür. Eseri kısa dönemde 21.929 kişi seyrederek. Eserin başarısını kıskananlar onun "İntihal" olduğunu iddia ederler. Bunlardan Peyami Safa, hakim huzurunda iddiasından vazgeçer. Daha önce, Başbakan Refik Saydam tarafından milletvekilliğine aday gösterilen ve listenin başındaki ismi, İsmet İnönü tarafından çizilen Necip Fazıl, bu sefer de CHP genel sekreteri ve hikayeci Memduh Şevket Esenal tarafından aday gösterilir, fakat derhal reddedilir.

1943

39 yaşındadır. 17 Eylül. Büyük Doğu'yu haftalık olarak yayınlamaya başlar. Dergide, daha sonra çoğu sosyalizme kayacak olan Fahri Erdiç, Faik Baysal, Özdemir Asaf, Salâh Birsal, Emin Ülgener, İskender Fikret, Hasan Çelebi, Oktay Akbal gibi gençlerin yanında Fikret Adil ve Bedri Rahmi Eyüboğlu da yazmaktadırlar. Necip Fazıl'a Fikret Adil tarafından "Sabık Şair" unvanı yakıştırılır. 27 Kasım Şeyhi Abdülhakim Arvasi Hazretleri, öbür aleme geçer. İlk çocuğu Mehmet bu sene doğar.

1944

Büyük Doğu'nun mesajı, işi pes perdeden ele alışı herkesi ürkütür. Hasan Ali Yücel, Necip Fazıl'a "Hocalıkla Büyük Doğudan birini tercih etmesi gerektiği"ni bildiren bir yazı gönderir. Necip Fazıl da "Elli kişilik bir sınıftansa bütün vatana hitap edici kürsüyü yani Büyük Doğu'yu seçtiğini" ifade eden bir yazıyla cevap verir. Böylece hocalığı bırakır. Mayıs, Büyük Doğuda "Allah'a itaat etmeyene, itaat edilmez" mealindeki bir hadis neşrettiği için, mecmua Bakanlar Kurulu tarafından kapatılır. Hocalığından dolayı tamamlayamadığı askerlik görevini tamamlamak üzere Isparta'nın Eğridir kazasına, garnizon kontrolüne gönderilir. İkinci oğlu Ömer dünyaya gelmiştir.

1945

Askerliğini bitirmiş İstanbul'a dönmüştür. 2 Kasım, Büyük Doğu ikinci kez çıkar. Satışı o günün şartlarına göre bir fikir mecmuası için astronomik sayılacak bir rakama ulaşır: 15 bin civarında satış kaydeder. Peyami Safa, Burhan Belge, Kazım Nami Duru, Ziya Şakir, Reşat Ekrem Koçuş, Prof. Kazım İsmail Gürkan, Prof. Şükrü Baban, Prof. Muhittin Dileğe, Prof. Mustafa Şekip Tunç Büyük Doğuda yazanlardan...

1946

13 Aralık, Büyük Doğu'nun 58. sayısının kapağında bir kulak resmi ve altında "Başımıza kulak istiyoruz" yazısı... Bu

İnönü'ye hakaret sayılarak, mecmua örfi idare tarafından ikinci sefer kapatılıyor. Ayrıca mecmuada tefrika edilmekte olan "sır" isimli piyesten dolayı dava açılıyor. İsnat olarak da "milleti kanlı bir ihtilale teşvik ettiği" ileri sürülüyor. Demokrat parti kurulmuştur.

1947

Devrin Başbakanı Recep Peker tarafından Ankara'ya çağrılır ve gider. Recep Peker Başbakanlıkta Necip Fazıl'a "Demokrat Partinin aleyhinde cehpe almak ve İslâmi meseleleri fazla açığa vurmamak" şartıyla 100 bin lira teklif eder, kabul görmez. "Sır" piyesinden açılan davadan beraat etmiştir 18 Nisan. Büyük Doğu 59. sayıdan başlayarak tekrar çıkar. 7 sayı sonra mahkeme tarafından kapatılır. Derginin sahibi olarak hanımı Neslihan Kısakürek görüldüğünden her ikisi birden hapsedilirler. Sebep Rıza Tefik Bölükbaşı'nın "Abdülhamid'in Ruhaniyetinden istimdat" isimli şiirinin yayınlanmasıdır. CHP tarafından Necip Fazıl ve Büyük Doğu aleyhinde İstanbul, Ankara ve Anadolu'nun bir çok yerinde mitingler yaptırılır. Bir taraftan da Sabır Taşı isimli piyesi, CHP piyes yarışmasında birincilik alır.

1948

"Halkadan Pırıltilar" isimli eseri Türk Neşriyat Yurdu tarafından çıkarılır. Sır piyesinden aldığı beraat kararı, Temyiz Umumi Heyetine bozdurularak hapse atılır.

1949

11 Mart. Büyük Doğu haftalık olarak tekrar çıkmaya başlar. Büyük Doğu Cemiyetinin kuruluşu... Meşhur "Sakarya Destanı" isimli şiir Büyük Doğu'nun birinci sayısında neşredilir, şöyle de bir not düşülür: "İş bu şiir, 1950 yılı İnönü şiir mükafatına talip değildir. İş bu şiir, vecd, aşk ve iman gençliğine ithaf olunur." Necip Fazıl, Kayseri Büyük Doğu Cemiyetinin açılış konuşmasını yapıp İstanbul'a döner dönmez tutuklanır. Hastalığı sebebiyle Guraba Hastahanesine

yatırılır. Nâm-ı Diğer Parmaksız Salih isimli Piyesi, Türk Neşriyat Yurdunca yayınlanır.

1950

14 Mayıs. Demokrat Parti iktidar olmuştur. Menderes İzmir'de bir konuşma yapar ve "Bu memleket müslümandır ve müslüman kalacaktır; müslümanlığın bütün icapları yerine getirilecektir" der. Bunun üzerine Necip Fazıl Büyük Doğu'dan şöyle seslenir: "Bu sözleri samimi olarak mı söylüyorsun; böyleyse seni başımıza taç kabul etmeye hazırız!" Parmaksız Salih isimli oyunu "And Film Şirketi'nin sahibi Turgut Demirağ tarafından filme alınır. Üç ay hapislikten sonra genel af kanunuyla çıkar.

1951

16 Kasım. Büyük Doğu, günlük olarak çıkar. Bir ay sonra kapanır. "101 Manzum Hadis" Büyük Doğu'nun ilavesi olarak verilir. 17 gün hapis yatar.

1952

16 Mayıs. Örtülü ödenekten yapılan yardımla Büyük Doğu günlük olarak 19 Eylül'e kadar çıkar. 22 Kasım, Vatan gazetesinin sahibi Ahmed Emin Yalman, Malatya'da Hüseyin Üzmez tarafından vurulur. Olaydan Büyük Doğu Cemiyeti ve İslâm Demokrat Partisi sorumlu tutulur. 12 Aralık, Necip Fazıl Toptaşı Cezaevine girer.

1953

Toptaşı Cezaevinden Malatya'ya nakledilir. Malatya Cezaevinde Osman Yüksel Serdengeçti ve Cevat Rıfat Atilhan ile aynı hücrede yatırılır.

1954

1 Nisan. Büyük Doğu haftalık olarak tekrar çıkar. 9 Temmuzda kapanır.

1955

Hükümet ve mahkeme kapılarında “mermerleri aşındırırçasına” gitmeler-gelmeler. Büyük Doğu suskundur. Cezaevi hatıraları, Cınnet Müstatili adıyla yayınlanır. Serdengeçti yayınlarında “Sonsuzluk Kervanı” isimli şiir kitabı çıkarılır.

1956

30 Mart. Büyük Doğu üçüncü kez günlük olarak çıkarılır. Örfi idare tarafından üç ay sonra kapatılır.

1957

Altıncı defa hapse girer. 8 ay 4 günlük cezasını Toptaşı Cezaevinde çeker. Büyük Doğu susuyor.

1958

Büyük Doğu'nun suskunluğu devam ediyor. Türkiye Jokey Kulübü tarafından “At'a Senfoni” isimli, at hakkında ilmi, edebi ve tarihi bir inceleme olan, bu sahanın tek eseri yayınlanır.

1959

6 Mart Büyük Doğu haftalık olarak çıkar. Bu 10. çıkıştır. Daha önce Büyük Doğu'larda parça parça yazılan “ideolocya Örgüsü” başlıklı yazılardan bir demeti, aynı isimle Hilâl yayınları'nca kitaplaştırılır. Ankara'ya giderken Bolu Dağlarında, yolda tutuklanarak hapse atılır. 2 gün sonra çıkarılır. Çıkınca o haftaki Büyük Doğu'nun kapağına konulan, zindan parmaklığı içinde kıvranan bir çift el resminin altına şunu yazdı: “Zindanın anahtarı bizde, içinde de biz varız.”

1960

27 Mayıs. Ordu idareyi ele alır. İhtilal olmuştur. Necip Fazıl'ın tabiriyle bir “gece baskını”dır bu. İhtilalin yapıldığı günün akşamı, cebinde 575 kuruş madeni para ve birinci mevki aylık basın bileti olduğu halde trenle

İstanbul'a döner. Ertesi sabah Fener yolundaki evine iner ve evini bir cenaze evi halinde bulur. Radyo sık sık "Büyük Doğu kapatılmıştır" diye anons etmektedir. Halbuki Büyük Doğu 1959 Sonbaharından beri kapalıdır. Bu durumu ilerde Necip Fazıl "Ölü tekrar öldürülmüştür!" demeye benzetecektir. İki hafta sonra bir gece evi basılarak her taraf didik didik aranır ve buluna buluna (Von der Goltz) Paşa'nın "Silahlı Millet" isimli eseriyle Marks ve Engels'in "Manifest Komünist-Komünist Beyannamesi" isimli iki eseri bulunur. Gece yarısına doğru Davutpaşa kışlasına, oradan Balmumcu Çiftliğine oradan da iki sene kadar kalacağı Toptaşı Cezavine götürülür. Cumhuriyet gazetesinde "Süper Mürşid'in evinde komünistliğe ait kitaplar bulundu" diye çıkan habere savcılık kanalıyla şu tekzibi gönderir: "Bir bakteriyologun laboratuvarında mikrop şişeleri bulunmasından daha tabi ne olabilir?" İhtilal hakkında bir nüktesi vardır: "Yoğurttan bir hükümete mukavvadan bir hançer saplandı. Hükümet teneke olsaydı hançer kırılırdı" Toptaşı hapishanesine Büyük Kapı (Daha sonra "0 ve Ben") isimli eserini ve Ahşap konak isimli piyesini yazar.

1961

Hapse devam. Toptaşı cezaevindedir. "0 ki 0 yüzden Varız" isimli, Kainatın Efendisinin hayatını konu alan eseri yayınlanır. "Zindan iki hece Mehmedim Lafta /Baba katiliyle baban bir safta!" diye başlayan meşhur "Zindandan Mehmed'e Mektup" isimli uzun şiirini yazar...

1962

Cezaevinden çıkar ama, davaları bir türlü bitmek bilmez. 0 mahkemeden o mahkemeye koşturur durur. Davalar beraetleri, beraetler davaları kovalar. Daha önceki şiir kitaplarından yayınladıkları ile yeni yazdıklarını da bir araya getirerek "Çile" adıyla çıkarır. Eser Bedir yayınları arasında basılır.

1963

Prof.Süleyman Yalçın'ın kurduğu "Aydınlar Kulübünde" başlayan

ve Bursa, Salihli, İzmir, Erzurum gibi merkezlere ulaşan daha sonra yurdun her tarafından verilen bir konferanslar dizisi başlar. Bu konferanslar 1977 yılına kadar uzanacak, Türkiye'nin bütün şehir ve kaza merkezlerini bir elektrik şebekesi gibi saracak, hatta yurt dışına da sıçrayacak, Almanya'nın bazı büyük şehirlerinde de verilerek, milyonlarca kişi tarafından dinlenecektir. 1960 hapsinde kaleme aldığı "Kumandan" isimli piyesi yeni İstiklal dergisinde tefrika edilmeye başlanmış, fakat Örfi idarece tefrikası yasaklanarak hakkında dava açılmıştır. Davadan beraat eder, ama piyesin müsveddeleri iade edilmez. "Canım İstanbul" isimli şiirini yazar. Bu şiiriyle İstanbul üzerine yazılmış bütün şiirleri aşıp geçmiştir adeta.

1964

1 Ekim. Büyük Doğu 21. yılındadır ve 11. kez çıkmaktadır. İlerde "Esselâm" adıyla kitaplaşacak olan eseri parça parça, dergide yayınlamaya başlar. Ahşap Konak, Büyük Kapı, Siyah Pelerinli adam, Tasavvuf Bahçeleri gibi eserler de forma forma Büyük Doğu ile birlikte "ilave" olarak verilir. Ancak Büyük Doğu'nun yayını bu dönemde de sürekli olmaz. 9. sayı çıkar ve kapanır. Bir taraftan da Bugün ve Sabah gazetelerinde "Çerçeve" başlıklı yazılar yazmaktadır. Hz. Ali, İman ve Aksiyon, Ahşap Konak isimli kitapları Bedir Yayınevince neşredilir. Daha sonra hakkında "Benim Gözümde Menderes" adıyla bir de kitap yazacağı Menderes'in idamından mülhem "0 Zeybek" isimli şiiri çıkar.

1965

22 Eylül. Büyük Doğu tekrar çıkar. Bu dönem Büyük Doğu'ları da 1959'daki gibi gazete boyunda yayıma hazırlanır. 1 Kasım, Büyük Doğu Fikir Kulüpleri kurulur. Ulu Hakan Abdülhamid Han, Ruh Burkuntularından Hikayeler isimli kitapları Ötüken Yayınevi, Büyük Kapı isimli eseri ise Yeni Şark Kütüphanesi tarafından yayınlanır. Milliyetçiler Derneği, Milli Türk Talebe Birliği, Komünizmle Mücadele Derneği gibi kuruluşların

davetiyle seri konferanslara devam eder.

1966

Konferansları bütün hızıyla sürer. Ankara Dil ve Tarih ve Coğrafya Fakültesi salonunda “Özlediğimiz Neslin Vasıfları” isimli meşhur konferansını verir, onu “Sahte Kahramanlar” isimli konferansı takip eder. Tarih boyunca Büyük Mazlumlar ve Namık Kemal isimli incelemeleri Sebil Yayınevinde neşredilir.

1967

19 Temmuz. Büyük Doğu 13. devresindedir. “Ahmet Abdülbâki” mahlasıyla Büyük Doğu’nun her sayısında bir hikaye yayınlamaktadır. Kanlı Sarık piyesi, Dergide tefrika edilir.

1968

Bir taraftan konferanslara devam etmekte, bir taraftan da Bugün ve Sabah gibi gazetelerde yazılar yazmaktadır. Tanrı kulundan Dinlediklerim, Türkiye’nin manzarası, Binbir Çerçeve (5 cilt), Peygamber Halkası, Vatan Haini Değil Büyük Vatan Dostu Vahidüddin isimli eserleri Toker Yayınları tarafından ardarda yayınlanır. “İdeolocya Örgüsü” isimli ve “baş eserim” dediği kitabı Kayseri Yüksek İslâm enstitüsü Talebe Derneği tarafından çıkarılır. Şahsı ve sanatı hakkında yazılanlardan bir kısmı A. Arif Bülendoğlu tarafından “Necip Fazıl – şiiri, sanatı, aksiyonu” adıyla derlenerek yayınlanır. Büyük Doğu Fikir Kulübünde “Aksiyon Ruhı” isimli hitabesini verir.

1969

26 Nisan. Büyük Doğu ilk defa bu 14. devresinde aylık olarak yayına başlar. Son Devrin Din Mazlumları, Müdafaaalarım isimli eserleri yayınlanır. Şiirlerini de, kitabının adını herhangi bir şiire bağlamaksızın “şiirlerim” adıyla çıkarır. Bu kitabının “önsözünün son sözünde de şöyle der: “Şair odur ki, her şeyi şiir, şiiri de Allah için bilir.”

1970

Milli Nizam Partisinin açılış toplantısında kısa bir konuşma yapar. Kanlı Sarık, Hikayelerim, Yılanlı Kuyudan (Cinnet Müstatili ve öteki hapishane hatıraları) Benim Gözümde Menderes, Yeniçeri gibi eserleri çeşitli yayınevlerince çıkarılır.

1971

6 Ocak: Büyük Doğu 28. yılında ve 15. devresindedir. Her sayıda bir hikayesi yayınlanır. Ayrıca her sayıda şiir de neşreder. Bu yıllarda MTTB'nin düzenlediği Fetih Mitinglerinde konuşmalar yapar. Kumandan isimli piyesinin müsveddelerini Sıkıyönetimden alamadığı için yeniden yazarak 12. sayıdan itibaren tefrika etmeye başlar. Dergi 12 Mart Muhtırasından sonra birkaç sayı daha çıkar ve 17. sayıdan itibaren kendi kendisini kapatır.

1972

Senenin başlarında Almanya'ya gider. Almanya'nın Berlin, Köln, Frankfurt gibi büyük şehirlerinde konferanslar verir. Tercüman Gazetesinde, Ramazan ayında başlayarak "Esselam" isimli şiirleri tefrika edilir. Senaryo Romanları (6 senaryo) Toker Yayınlarınca kitaplaştırılır.

1973

Büyük Doğu Yayınevi kurulur, ilk olarak "Esselam-mukaddase Hayattan 63 Levha" isimli kitap çıkarılır. Aynı yıl Hac mevsiminde Mukaddes Belde'yi ziyaret ederek Hac farızasını yerine getirir. Dönüşte, intihalarını, hatıralarını Sabah gazetesinde "Hac'dan renkler, çizgiler ve sesler" adı altında tefrika eder. Tefrika bitince kitap olarak yayınlar. Tarihimizde Moskof isimli kitabı yayınlanır. Milli Gazete'de "Çerçeve" yazılarına başlar.

1974

Almanya ve Ortadoğu ülkelerini içine alan bir seyahate çıkar.

Tercüman gazetesinde şiirleri yayınlanır. Ayrıca Tercüman'da "Ramazan Sayfası" düzenler. 0 ve Ben, Başbuğ velilerden, -333 Halka gibi eserleri çıkar.

1975

Basın hatıralarını yazar. Babıali adıyla, önce 12 şubattan itibaren Milli Gazete de tefrika ettirir, daha sonra da kitap olarak çıkarır. Bu kitabı basın ve edebiyat alanında yankılar uyandırdı. 22 Kasım. Milli Türk talebe Birliğini konferans salonunda 50. yazarlık ve 40. mücadele devresini anmak amacıyla MTTB tarafından bir jübile tertiplenir. Jübile'de Ayhan Songar, Süleyman Yalçın, Recep Doksat, Selçuk Özçelik, Sabahaddin Zaim gibi profesörler, Hasan Aksay ve Fethi Gemuhluoğlu gibi tanınmış kişiler birer konuşma yaparlar, hatıralarını anlatırlar. Gecede Abdullah Kart tarafından "İbrahim Ethem" isimli eseri sahnelenir. 13 Aralık. Televizyonda "Konuklar Geçiyor" programından TRT genel müdür yardımcısı Hıfzı Topuz, Necip Fazıl Kısakürek'le de bir "sohbet" düzenledi. Hitabe isimli kitabı 26 hitabesiyle yayınlanır. Bu yıl da Tercüman gazetesinde şiirler yayınlandı, "Hz. Ali" isimli kitabını tefrika ettirdi. Gazetenin Ramazan ilavesinde "Ramazan Sohbetleri" yazdı.

1976

30 Ocak. Şimdiye kadar verdiği konferanslar "Kürsüden Seslenişler" başlığı altında Milli Gazetede tefrika edilir. Belli başlı şehirlerde "Tarihte Yobaz ve Yobazlık" ve "Dünya Bir İnkılap Bekliyor" isimli konferanslarını verir. Gene Tercüman gazetesinde şiirler yayınlar, Ramazan sayfası düzenler. Bu arada Sabah gazetesinde de "Kanlı Sarık", "Yunus Emre" gibi piyeslerini tefrika ettirir. İhtilal ve Sahte Kahramanlar isimli kitapları çıkar. Kültür Bakanlığı tarafından 13 tiyatro eseri 3 cilt halinde çıkarılır ve birkaç ay içinde eserler bulunmaz olur. Büyük Doğu'yu çıkarmaya niyetlenir fakat çıkaramaz. Rapor-1 isimli bir kitap çıkararak, çıkarmayış sebeplerini orada açıklar.

1977

10 Ocak. Televizyonda "Şiir Defteri" isimli bir programa çıkar. Bir adam Yaratmak piyesi, Yücel Çakmaklı tarafından filme alınarak, Ekim ayı içinde birer hafta ara ile ve 3 bölüm halinde televizyonda gösterilir. Büyük yankılar uyandırır. Tekrar gösterilmesi için, televizyon idaresine mektup telgraf ve telefonla binlerce istek gelir. Bu istekler cevapsız kalacaktır tabii ki. Genel seçimlerde Necip Fazıl aktif bir rol oynar. Bu arada Rapor-2 isimli eserini çıkarır.

1978

8 Mayıs. Büyük Doğu, son olarak 5 sayı daha çıkar 5 Haziranda, 35 seneden beri çıkmakta olan dergi kendi kendini kapatır. Tercüman gazetesinde şiirler yayınlar. Ramazan sayfası düzenler. Büyük Doğu kapandıktan bir kaç gün sonra Sabah gazetesinde "Çerçeve"lerini yazmaya başlar. İbrahim Ethem isimli piyesi, Doğru Yolun Sapık kulları isimli inceleme kitabı yayınlanır.

1979

Sabah gazetesinde, her hafta pazartesi günleri, "Hafta-başı" başlığı altında siyasi, içtimai ve iktisadi konularda yazılar yazar. Rapor (4,5,6)ları çıkarır.

17 Aralık. Aynadaki Yalan isimli ilk romanı, Yeni İstanbul gazetesinde tefrika edilmeye başlar.

1980

25 Mayıs. Doğumunun 75. yıldönümünde, Kültür Bakanlığı ve Türk Edebiyatı Vakfı ortaklaşa olarak, Kültür Sarayında bir toplantı tertip ettiler. Kültür Bakanlığı tarafından "Büyük Kültür Armağanı"na layık görüldü. Ayrıca Kültür Bakanlığınca nakdi mükafat olarak 250 bin lira verildi. Türk Edebiyatı Vakfı ise, Necip Fazıl'ı "Türkçenin yaşayan en büyük şairi" ilan etti ve Sultanü's Şuara (Şairler Sultanı) unvanı verdi. Türk Edebiyatı Vakfınca kendisine verilen "Sultanü"ş Şuara

belgesinin altında, eski Eğitim Bakanlarından Prof. Tahsin Banguoğlunun, Kültür Bakanlığı Müsteşarı Prof. Emin Bilgiç'in ve Vakıf mütevellî Heyeti Başkanı Ahmet Kabaklı'nın imzaları yer alıyordu. Toplantıda Milli Eğitim Bakanı Osman Cemal Fersoy, Prof. Ayhan Songar, Prof. Süleyman Yalçın, Prof. Recep Doksat, Ahmet Kabaklı ve "Sultanü's-Şuara" olan Necip Fazıl konuştular. Tohum ve Bir adam Yaratmak piyeslerinden parçalar ve şiirler okundu. Torunu 8 yaşındaki Emrah Kısakürek de dedesinin "Aç Kapıyı!" şiirini okudu. Bakanlık ve Vakıf armağanları verilirken Necip Fazıl'ın bir nüktesi "Viranede Sultanlık!.. Şimdilik bu viranenin temizleyicisi olalım da sıra sultanlığa gelsin!.." Türk Edebiyatınının 81. sayısı "Necip Fazıl Özel Sayısı" olarak çıkarıldı. Çeşitli kitapların yeni baskıları yapıldı. Nisan ayında Rapor-4 "aylık kitap-dergi" şeklinde yayınlanmaya başlandı. Rapor-13 "Ekim-Kasım" sayısı olarak çıkarıldı.

1981

3 Temmuz/Cuma. İman ve İslâm Atlası isimli kitabı, Ramazan süresince Tercüman Gazetesinde tefrika edildi. Daha sonra Büyük Doğunun 44. kitabı olarak yayınlandı. Hasan Cebi "Tiyatro Eserlerinde Madde ve Mânâda Necip Fazıl" isimli incelemesini yayınladı. Sabah gazetesindeki "Haftabaşı" yazılarına devam etti.

1982

Erenköy'deki evine çekildi. Var gücüyle, çalışmalarına devam etti. Batı Tefekkürü ve 'İslâm Tasavvufu isimli eserini yayınladı. Şubat sayısından başlayarak, Türk Edebiyatı Dergisinin her sayısında bir şiir neşretti. Bu son şiirleriyle, hem kendi şiirinde, hem de Türk şiirine yepyeni bir hava getirdi. Ramazan ayında Tercüman gazetesinde "Ramazan sayfası" düzenlendi. Ayrıca gazetede yeni şiirler de yayınlandı. İkinci romanı "Kafa Kağıdı"nı yazmaya başladı. "Vatan Haini Değil, Büyük Vatan Dostu Vahidüddin" isimli eseri toplattırıldı ve hakkında dava açılarak 2 sene mahkumiyet

kararı alındı. Hastalığı sebebiyle cezası ertelendi.

1983

25 Mayıs, Çarşamba. İstanbul'da Erenköyündeki evinde, saat 01.15 de Ruhunu Rahman'a teslim etti. Yetmişdokuz sene önce 26 Mayısta doğmuştu ve 25 Mayısta Hakka yürüdü. Arkasından yazı yazan bir dava arkadaşının dediği gibi "Boşluk bırakmadan, herşeyi doldurdu gitti. Kafaları doldurdu, gönülleri doldurdu ve ömrünü doldurdu."

Doğduğu gün gibi, yine bir 26 Mayıs günü toprağa verildi. 26 Mayıs, Perşembe. Fatih Camii adeta mahşerden bir sahne. Yurdun dörte bir tarafından gelen gençlik... Kılınan cenaze namazı. Eyüp Sultan'a kadar omuzlar üzerinde "yürüyen cenaze..." İkinci vaktine doğru Eyüp Sultan'a varış ve defnediliş. Yıkanışında, cenazesinde. Namazının kılınışında, defnedilişinde "Vasiyet"inde bulunan "Beni İslâmi usûllerin en incelerine riayetle gömünüz" arzusu, olduğu gibi yerine getirilmiştir. Ölümünden sonra, basında yüzlerce yazı çıkmıştır.

Muzaffer DOĞAN

Necip Fazıl'ın Aynasından Yunus Emre

NECİP FAZIL'IN AYNASINDAN YUNUS EMRE

Şahin KÖKTÜRK

Poetikanın; sınırsız, sonsuz bir umman olan şiiri sınırlandırdığı görüşünü dile getirenler olsa da birçok şair, şiir sanatıyla ilgili görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu konuda öncelik payesi "Poetika" adlı eseri ile Aristo'nundur. Türkçe

poetikalar içinde ise en dikkat çeken şüphesiz, çok yönlü sanatkârlığı seven sevmeyen herkes tarafından kabul edilen Necip Fazıl Kısakürek'e aittir.

“Arı bal yapar fakat balı izah edemez” cümlesiyle başladığı poetikasında Necip Fazıl, şiirin başlıca iki büyük unsura sahip olduğunu söyler: His ve fikir... “şiirin nescini (dokusunu) ören iç ve dış unsurlar, onda, iki büyük ve ayrı vücuda yer verir: Kütük ve nakış... Kütük şiirin ana maddesi, his ve fikir yekûnundan ibaret muhtevası... Nakış da, bütün bu his ve fikir muhtevasının “ambalaj” zarafeti, “estetik” ve “fonetik” havası, giyim ve kuşam oyunu...” (Kısakürek, 2002, 478-9).

Bu kütük-nakış ikilisine göre şiirleri dörde ayırır: “1. Hem kütüğü var hem nakışı, 2. kütüğü var nakışı yok, 3. Nakışı var kütüğü yok, 4. Ne kütüğü var ne nakışı... Bir şair bu dört sınıftan birine girmeye mahkumdur. Bütün fâni ve günübirlük irca ve kıyasların üstünde kanat çırpmış büyük sanatkârlar birinci sınıfa dâhildir.” (Kısakürek, 2002, 480).

“Ehil-i dil birbirin bilmemek insaf değil” anlayışınca herhâlde deha çapında bir sanatkârı da yine aynı vasıflara sahip diğer bir sanatkâr takdir edecektir. Yukarıda şiir sanatına dair görüşlerinden küçük bir kısmını alıntılıdığımız Necip Fazıl'ın, belirtilen ölçülere uymayan bir şairi beğenmesi ve ona şiir yazması elbette düşünülemez. Buradan hareketle rahatlıkla şunu söyleyebiliriz: Yunus, “bütün fâni ve günübirlük irca ve kıyasların üstünde kanat çırpmış büyük sanatkârlar” sınıfına dâhildir.

Yunus'u çağlara meydan okur bir heybete kavuşturan nedir? Türkçe söylemiş olması mı, hümanizmi mi, dindarlığı mı, âşıklığı mı, dervişliği mi, kısacası dile getirdiği konular mı? Yoksa bu konuları söyleyiş tarzı mıdır? Şerif Aktaş'a göre “Yunus, bir fikrin sözcüsü değil belli bir duyuş tarzıyla, belli bir dönemdeki Türk'ün kolektif şuurundan hareketle, insanda değişmez olan bazı özellikleri şiirin imkânlarıyla

terennüm eden” (Aktaş, 1994, 13) mutasavvıf bir şâirdir. Eğer hakikaten Yunus bu özelliklere sahip olmamış olsaydı yedi yüz yıldır her vesileyle hatırlanmaz, çağları aşır günümüze gelemezdi. Her dönemde insanlar onda kendinden bir şeyler buluyorlarsa, bu, onun şiirlerindeki kütük ve nakış mükemmelliğinin göstergesidir. Nitekim 13-14. yüzyıl için değil de sanki günümüz için söylemiş gibi ter ü taze olan ve şekilciliği yeren şu şiirinde olduğu gibi:

Dervişlik dedikleri hırka ile taç değil
Gönlün derviş eyleyen hırkaya muhtaç değil

Hırkanın ne suçu var sen yolunca gitmezsen
Vargel yolunca yürü er yolu kalmak değil

Durmuş marifet söyler erene Yunus Emre'm
Yol eriyle yoldadır yolsuza yoldaş değil” (s.113).1

Her çağın okuyucusu Yunus'un bu şiirine devrine göre anlam yükleyebilecektir. Essüremli bir bakışla bu mısraları günümüze uyarlamak mümkündür. Kılık kıyafet ile erdemli olunmaz. Erdem insanın içindedir ya da Ziya Paşa'nın deyişiyile: “Beç-mâya olana necabet mi verir üniforma”. Tersinden bir okuma ile de herkes büründüğü kisvenin hakkını vermelidir.

Necip Fazıl'ın Aynasındaki Yunus

Necip Fazıl'ın Yunus'u terennüm ettiği iki şiiri mevcuttur. Bunların ilkinde millete mâl olan ve asırları aşır çağımıza da ışık saçan bir şairi, çağımız şairinin aynasından seyrederek. Bu aynaya Yunus söyle aksetmiştir.

BİZİM YUNUS

Bir zamanlar dünyaya bir adam gelmiş:
Okunu kör nefsin, kılıçla çelmiş...
Bizim Yunus,
Bizim Yunus...

Bir zamanlar dünyaya bir adam gelmiş:

Ölüm dedikleri perdeyi delmiş...

Bizim Yunus,

Bizim Yunus...

Bir zamanlar dünyaya bir adam gelmiş:

Eli, kâtile de kalkamaz elmiş...

Bizim Yunus,

Bizim Yunus...

Bir zamanlar dünyaya bir adam gelmiş:

Zaman onun kement attığı selmiş...

Bizim Yunus,

Bizim Yunus...

Bir zamanlar dünyaya bir adam gelmiş:

Toprakta devrilmiş, göğe çömelmiş...

Bizim Yunus,

Bizim Yunus...

Bir zamanlar dünyaya bir adam gelmiş:

Sayıları silmiş, BİR'e yönelmiş...

Bizim Yunus,

Bizim Yunus..

Bu manzumede ilk dikkati çeken nokta, şiirin başlığıdır. Bu başlıktaki anlam evrenine girebilmek için Yunus'un şu menkıbesini bilmek gerekir: Menkıbeye göre Yunus, şeyhinin buyruğu ile çıktığı irşat gezisini tamamlamış, bu ayrılık esnasında Tapduk Emre'yi çok özlemiştir. Bu hasretle şiirler söylemektedir:

Şol benim şeyhimi görmeye kim gelir

Zevk ile Safâlar sürmeğe kim gelir

Bu hasret duygusu içinde bir kuşku da içini kemiriyordu. Ya Tapduk Emre Yunus'u unuttuysa!... Bu endişe ile dergâha döndüğünde derdini Anabacı'ya açar. Anabacı ona:

-Ey Yunus, Taptuğumuzun gözleri artık görmüyor. Sen şu eşığe

boylu boyunca yat. Namaza çıkarken ayağı sana dokunur. “Bu kimdir?” diye sorar. Ben de “Yunus’tur” derim. Eğer “Bizim Yunus mu, derse ne âlâ! Yok eğer “Hangi Yunus” derse var derdine derman ara, der.

Anabacı’nın dediği gibi yaparlar ve Tapduk “Bizim Yunus mu?” diye sorar, Yunus Tapduk’un ayaklarına kapanır. (Kabaklı, 1991, 22).

Büyük sanatkârın ince nüfuz kabiliyetiyle Yunus’un halkın maşerî vicdanındaki müstesna yerini iki kelimelik zarif bir ibare ile şiirinin -başlığından son mısrasına kadar- her noktasına nakşeden Necip Fazıl, bizi “Yunus” isminin çağrışım zenginliği ile Yunus Kıssası’na götürürken, “Bizim” ifadesiyle de her zümreden insanın Yunus’u sahiplenişini dile getirmekte ve onu tekrar bize ulaştırmaktadır.

Şiirin bentlerindeki ilk mısralar da nakarat şeklindedir. Eğer bir şiirde tekrarlanan sözler anlam katmanlarını zenginleştirmiyorsa şairâne edâdan uzaklaştırıyor demektir. Hiçbir büyük sanatkâr bu yola tevessül etmez. Öyleyse bu tekrarlar bir amaca yöneliktir. Bu bağlamda şiire -bilinen formlara yeni bir fonksiyon ve mana yüklemek anlamına gelen- deneysel edebiyat cephesinden de bakabiliriz.

Şiir altı bentten oluşmuş. İlk mısra “Bir zamanlar dünyaya bir adam gelmiş:” şeklindedir. Sanki bir masal veya efsane anlatılmaya başlanmıştır. (Bir zamanlar dünyanın bir yerinde/bir ülkede bir padişah yaşarmış ifadesinde olduğu gibi). Masallarda başlangıç formeli olan bu ifade şiirde her bentte tekrarlanır. Okuyucuya, bu masal her dem yeniden başlıyor/yenileniyor intibaı vermektedir. Bu intiba Yunus’un dilinde şöyle söze bürünür:

Biz sevdik âşık olduk, sevildik mâşuk olduk
Her dem yeniden doğarız, bizden kim usanası (s.385).

Şiirin altı bentten oluşmasının dikkat çekici bir yönü daha vardır. Bu şiirin yazıldığı tarihte (1972) Yunus’un ölümünün

üzerinden 652 yıl, yani altı tam yüzyıl geçmiştir. Hep tartışılan konudur, “şair bunları düşünmüş müdür” denir. Rahatlıkla şunu söyleyebiliriz. Usta sanatkâr sezgiyle ibda ve inşa eder, sonuçta düşündürür.

Nakarat hâlindeki mısralardan sonra karşımıza Yunus’u farklı yönleriyle bize tanıtan altı mısra çıkar. Bu altı mısradan her biri yine Yunus’un mısralarında dile getirilen fikirlere göndermelerle doludur.

İlkinde, kör nefis, ok atan bir ele benzetilmiş. Yunus, nefsin attığı oku bir başka savaş âletiyle -kılıçla- çeliyor. Bu güzel benzetme bize tasavvufun asıl meselesi olan nefisle mücadelede Yunus’un ne kadar mâhir olduğunu anlatıyor. Çünkü atılan bir oku kılıçla çelmek değme babayiğidin harcı değildir. Nitekim Yunus der:

Nefsin müsemman etsin var ise kerameti (s.383).

İkincide, nefsine gâlip gelen Yunus’un, hem mânen hem de maddeten -yani eseriyle- ölümsüzlüğe eriştiği fikri işlenmektedir. Zaten maharet, “ya ölmeden önce ölmek, ya ölüp de ölmemektir. Yunus ölüm denilen perdeyi aşk kılıcıyla nefsini öldürerek delmiştir:

Âşık öldü diyü salâ virürler
Ölen hayvan durur âşıklar ölmez (s.123).

“Eli, kâtile de kalkamaz elmiş...” mısraında derviş Yunus’u ve yaşadığı devri görürüz. Hakikaten Yunus’un yaşadığı çağ kâtillerin cirit attığı, insanların hayatlarından emin olamadıkları bir devirdir. Buna rağmen Yunus kılıcın değil sözün gücünü kullanmıştır. O şöyle demektedir:

Dövene elsiz gerek
Sövene dilsiz gerek
Derviş gönülsüz gerek
Sen derviş olamazsın

veya

Kim bize taş atar ise güller Nigar olsun ona
Vurmaklığa kastedenin düşem öpen ayağını (s.379).

“Zaman onun kement attığı selmiş...” mısraında sel gibi akan zaman, bir vahşi atın kement ile zapt u rapt altına alınmasına benzetilmiş. Akla hünerli bir biniciyi getiriyor:

“Atımız eyerlendi estik elhamdülillah” (s.297).

Yunus’un meşrebini en güzel anlatan mısra bu olsa gerektir: “Toprakta devrilmiş, göğe çömelmiş...”. Tevazu, alçakgönüllülük insanı yüceltir, kibir ise alçaltır. “Bizim bir karıncaya bile ulu nazarımız vardır” diyen Yunus hep “toprağa beraber” yaşamıştır. Nitekim;

Miskinlikten buldular kimde erlik var ise
Merdivenden ittiler yüksekten bakar ise

(....)

Yunus yoldan ırmasın, yüksek yerde durmasın
Sinle-sırat görmesin sevdiği didar ise (s.306). demektedir.

Son mısra, Yunus’un hayatının belki de biricik gayesini, sevdiğine olan iştihakını dillendirir: “Sayıları silmiş, BİR’e yönelmiş...” Bu mısra, Yunus’un da nihaî amacı olan fenafillâh mertebesine ulaşma, çokluktan kurtulup ‘teklikçe kavuşma arzusunun ifadesidir:

İkilikten usandım, birlik hânına kandım
Derdi şarâbin içtim, dermânım yağma olsun (s.279).

Bu şiire topluca bir göz atıldığında efsaneleşen bir şairimizin edebî-fikrî şahsiyetindeki farklı yönlerin altı mısra içinde yoğunlaştırıldığı görülmektedir.

Yunus Aynasında Necip Fazıl

Necip Fazıl’ın Yunus’a ithafen yazdığı ikinci şiir, halk şiiri

şekillerinden koşmaya mükemmel bir örnektir. 11'li hece vezni, güçlü kafiye örgüsüne sâhip bu manzumenin bir koşmadan tek farkı mahlasının olmamasıdır. Bu şiirde Üstat, Türk halk şiirinin sadece şekil yönünden değil, muhtevasından da yararlanmıştı. Kaynağı ise Türk halk şiirinin diğer güçlü kolu olan ozan-âşık geleneğinin zirve ismi Karacaoğlan'dır. Onun (göller, güller, dallar, teller, diller) "perişan" redifli koşmasında yer alan aşağıdaki dördlüğü;

"Hayal hayal oldu karşımda dağlar
Eşinden ayrılan ah çeker ağlar
Dökülmüş yapraklar, bozulmuş bağlar
Bülbülün konuştuğu dallar perişan" (Cunbur, 1985, 76).

Yunus Emre şiirindeki ikinci dördükle hemen hemen aynıdır. Üstad, Yunus'a olan hasret ve iştiyakını bu koşmadan aldığı ilham ile şöyle mısralara dökmüştür:

YUNUS EMRE

Kaç mevsim bekleyim daha kapında,
Ayağымda zincir, boynumda kement?
Beni de piştiğın belâ kabında,
0 kadar kaynat ki, buhara benzet!

Bekletme Yunus'um, bozuldu bağlar,
Düşüyor yapraklar, geçiyor çağlar;
Veriyor, ayrılık dolu semâlar,
İçime bayıltan, acı bir lezzet.

Rüzgâra bir koku ver ki, hırkandan;
Geleyim, izine doğru arkandan;
Bırakmam, tutmuşum artık yakandan,
Medet ey dervişim, Yunus'um medet!.. (1926)

Bizim Yunus'ta Necip Fazıl'ın aynasından Yunus görünürken Yunus Emre adlı şiirde ise Yunus aynasından Necip Fazıl görülmektedir. İki şiirin kaleme alınış tarihleri arasında yaklaşık yarım asır vardır. Tarih itibarıyla önceliği olan bu

şiiirde Necip Fazıl kendisine Yunus gibi olmak, ona benzemek, onun geçtiği vadilerden geçmek hedeflerini koymuştur. Bu hedeflerden çoğunu gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz.

Sonuç

Her şairin gıdalandığı kaynaklar vardır. Halk edebiyatı hemen her şair için vazgeçilmez, görmezden gelinemez kaynaklardan biridir. Necip Fazıl da halka mâl olmuş önemli bir şairimizi - Yunus'u- anlatırken bu gür kaynaktan -baştta Yunus'un kendi şiirleri olmak üzere- hem şekil hem de muhteva açısından yararlanmıştır. Özellikle hece vezni onun önemli bir tercihidir. Çünkü aruzu, âhengi temin için manayı baskı altına alan bir faktör olarak görür. Poetikasında da zaten kütük ve nakış'ın birbiri aleyhine dengeyi bozmaması gerektiği düşüncesini dile getirir.

1 Yazı boyunca Yunus Emre'nin şiirinden yapılan alıntılarda parantez içinde verilen sayfa numaraları Mustafa Tatçı'nın eserine (Tatçı, 1990) gönderme yapar.

KAYNAKÇA

AKTAN, Şerif (1994). Yunus Emre'de Lirizmin Kaynağı, Yunus Emre (Makalelerden Seçmeler), (Haz.: Hüseyin ÖZAY-Mustafa TATÇI), İstanbul.

CUNBUR, Müjgan (1985). Karacoglan, Ankara.

KABAKLI, Ahmet (1991). Yunus Emre, İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl (2002). ile, İstanbul.

TATÇI, Mustafa (1990). Yunus Emre Divanı Tenkitli Metin, Ankara.

Necip Fazıl'ı Sevmek...

NECİP FAZIL'I SEVMEK

Selman CAHİT

Son yılların modasından bahsediyorum. Belki Üstad'ın yaşadığı dönemlerde filizlenen, o zamanlardan moda olma yoluna koyulan, ama daha çok onu kaybettiğimiz günlerden sonra çığ gibi büyüyen bir sahtekârlıktan dem vurmak istiyorum. Sahtekârlık diyorum, çünkü böyle olduğuna inanıyorum. Kullandığım bu kelimedenden alınacak olanlarıysa hiç umursamıyorum. Çünkü gerçek anlamda alınacaklarını düşünmüyorum. Alınmak, olsa olsa haklı olduğunuz veya başka bir söyleyişle haksız yere hakarete uğradığınız zaman sözkonusu olabilir. Halbuki bahsettiğim sahtekârlar gerçekten sahtekârdır.

Kızdım da yazıyorum. Hani artık, bir damla daha alamayacak kadar doldu da öfke bardağım, onun için yazıyorum.

Ne zaman bir yerde, birisi Necip Fazıl dese, Üstad dese canım sıkılıyor. Utanıyorum. 'Utanmak da nereden çıktı?' demeyin şimdi. Hani bilirsiniz, bazen rezil adamın biri sizin asla yapamayacağınız utanç verici hareketleri yapar, asla ağızınıza alamayacağınız cümleler kurar ve utanmaz. Tutar onun adına yerin dibine geçersiniz. Öyle bir utanç benimki.

Ne zaman bir topluluk Necip Fazıl'ı sözümona anmaya(!) kalkışsa canım sıkılıyor, içimde bir cinayet isteği kıpırdanmaya başlıyor. Değil mi ki, onlar ölmüş bir adamı, ölmüş bir büyük adamı tekrar tekrar öldürüyorlar; bir kere de ben onları, -ikincisini de yaşamaların dileğiyle- bir şekilde öldürmek istiyorum.

Ne zaman Necip Fazıl'ın şiirini okusa birileri, canım sıkılıyor; büyük ihtimalle daha önceleri okuduğum veya duyduğum o şiirden nefret edesim geliyor. Çünkü çoğu zaman okuyanın ağızına yakışmıyor şiir. Eser Necip Fazıl'a ait olunca ve okuyan da asla Necip Fazıl'ın bildiği, anladığı şiir

coğrafyasına yaklaşmamış olunca böyle oluyor.

Ne zaman Necip Fazıl'ın ismini duysam birinden, o birine sahtekâr gözüyle bakıyorum. Bunun büyükçe bir hata olduğunun da farkındayım bir yandan. Çünkü nadir de olsa, samimi sevenleriyle karşılaşma ihtimali var, bunu biliyorum. Ama o kadar çok sahtekârla karşılaştım ki, elimde değil!

Bu sahtekârlar ne yapıyorlar, bilir misiniz? Necip Fazıl ismini zikredip dururlarsa, herkes, onu çok iyi anladıklarını, çok iyi analiz ettiklerini ve hatta onun kadar bilgili, kültürlü, şiire ve fikir dünyasına hâkim olduklarını zannedecek vehmine kapılıyorlar. Onun yalnızca ismini anmakla, yalnızca -bilmeden, anlamadan- eserlerini okumakla zirveye yakın biryerlerde bulunabileceklerini düşünüyorlar. Ondan bahsetmeyi ve ezberledikleri methiyeleri düzmeyi adamlık sayıyorlar, entelektüelliğin şartı sanıyorlar.

Ama bu sahtekârlar; meselâ bunların şiir yazmaya çalışanları, hayatları boyunca Üstad'ın yazdığı şiirin yanından bile geçmemişlerdir. Herkes o kadar güzel şiir yazabilir mi? Yazanlar da olur, yazmayanlar da... Mühim değil. Mühim olan Üstad kadar güzel yazmak değil; -ona bu kadar inanıyorsanız, ona bu kadar güveniyorsanız- mühim olan onun gittiği yoldan gitmek. Şimdi kimse kalkıp bana zamanın değiştiğinden, şiirin ilerlediğinden veya çehre değiştirdiğinden bahsetmesin. Şiirin değişen çehresi, şair geçinenlerin beş para etmezliklerinden kaynaklanıyor. Gelişme denilen şeyse, -nemenem bir gelişmeysen artık- şiirin içini boşaltmaktan ibaret! Geçmişe sünger çekmek adına, geçmişte tatbik edilen bütün güzel söz sanatlarını, şiire gereken bütün kuralları, ahengi, yoğunluğu ve her güzel şeyi yok etmekten ibaret gelişme.

Ne sanıyorsunuz sevgili sahtekârlar. Sizin yaptıklarınız güzel ve doğru işler olsa, bu kadar methettiğiniz, göklere çıkardığınız Necip Fazıl, bundan 15-20 yıl kadar önce bunları keşfedemeyecek kadar aciz miydi? O da şiirini, sizin yaptığınız gibi bomboş, karakersiz, kültürsüz, kuralsız

yazamaz mıydı? Sakın Şu 'seçim' aldatmacasının ardına saklanmayın. Hani diyebilirsiniz: 'Öyle yazmak Üstad'ın seçimiydi, bu da bizim seçimimiz.' Şiirde seçim meçim yoktur. Şiirin değişmez bir güzergâhı vardır. Maharet, o güzergâh üzerinde değişik lezzetleri yakalamakta, sanki farklı bir rotada ilerliyormuş hissi verebilmekteydi. Üstad'ın her Şiirinde ayrı lezzetlerin bulunduğu gibi.

İyi düşünün burayı!